

De G1000 Amersfoort

---

*Reconstructie en analyse vanuit politiek-institutioneel perspectief*¹

Geerten Boogaard, Staatsrecht, Universiteit Leiden g.boogaard@law.leidenuniv.nl

Harmen Binnema, Bestuurs- en Organisationswetenschap, Universiteit Utrecht h.a.binnema@uu.nl

(m.m.v. Heleen van Amerongen en Ard Zomer, Universiteit Leiden)

Versie 16 juni 2015

Samenvatting

P.M.

1 Inleiding en onderzoekopzet

Na de Belgische burgertop 'G1000' rapporteerden de internationale waarnemers dat ze vooraf bang waren voor geweest voor een soort Occupy-bijeenkomst. Zij schreven: 'De naam G1000 vormde een risico. Aangezien de G-topconferenties doorgaans mislukken en vaak samengaan met grote en soms gewelddadige massaprotesten, had de naam jammerlijke bijklanken kunnen krijgen.' Maar dat was volgens de waarnemers zeker niet gebeurd. En dat was ook niet de bedoeling. De G1000-beweging, bestaande uit burgerinitiatieven in diverse Nederlandse steden, die naar het Belgische voorbeeld verwijzen, is redelijk consistent in de boodschap dat het juist niet gaat om een anti-politieke beweging. Het gaat om de kracht van burgers en om deliberatie onder (bij voorkeur) gelote groepen burgers als aanvulling op de bestaande volksvertegenwoordiging. Dat wil niet zeggen dat er niets van de politiek verwacht wordt. In België werden uiteindelijk vrij concrete voorstellen aan de parlementsvoorzitters overhandigd en in Amersfoort kreeg burgemeester Bolsius aan het einde van de dag 'de raadsagenda voor de komende 4 jaar' mee naar huis.

In dit *paper* willen we de verhouding tussen een burgertop als de G1000 en de geïnstitutionaliseerde politiek – gemeenteraad en college van burgemeester en wethouders - onderzoeken. We focussen daarvoor op de G1000 Amersfoort, zowel in de bijeenkomst die plaatsvond op 22 maart 2014 in de Rijtuigenloods, als de aanloop en het vervolg. In de theorie worden verschillende 'democratische waarden' onderscheiden waarmee democratische innovatie wordt beoordeeld (Smith 2009, toegepast op de G1000: Binnema & Michels 2015). Wij richten ons hier op één specifieke waarde, namelijk die van 'invloed', en dan specifiek wanneer iets van 'de overheid' wordt verwacht. Bij burgertoppen als deze varieert dat van een verzoek om budget of ambtelijke ondersteuning, of verzoeken om vrijstelling van regels voor een experiment, tot aan de meer klassiekere politieke claims om beleid in te voeren of besluiten terug te draaien.

Invloed vatten wij hier niet op als een 'nul-som-spel' in de zin dat de invloed van een burgerinitiatief per se ten koste gaat van de invloed van iets of iemand anders. Maar dat kan natuurlijk wel aan de orde zijn. Dat kan bovendien zowel de richting van beleid als de rol van de instituties betreffen. Waar het gaat om invloed op de gemeenteraad in zijn volksvertegenwoordigende, kaderstellende of

---

¹ Dit *working paper* is onderdeel van het BZK-Onderzoeksproject naar de G1000, en meer in het bijzonder de vraag naar de institutionele verhouding tussen de G1000'en van Amersfoort en Uden en hun gemeenteraden, colleges en ambtelijke organisaties. Dit *paper* is binnen dit grotere onderzoek een *casestudy* naar Amersfoort.

controlerende rol, spreken wij van ‘politieke invloed’. Hoewel in dit paper in het algemeen wordt gekeken naar de wijze waarop de overheid voorkomt in de ambitie, resultaten en effecten van de G1000 luidt de centrale onderzoeksvraag:

Hoeveel politieke invloed claimde de G1000 Amersfoort en van hoeveel politieke invloed was uiteindelijk sprake?

Het beantwoorden van deze vraag valt in een aantal delen uiteen. In deel 2 schetsen we eerst kort de Amersfoortse context waarin de G1000 plaatsvond. Deel 3 gaat over de eventuele politieke claim van de G1000. Daarvoor analyseren of, en zo ja hoe de overheid voorkomt in de ambities van de belangrijkste organisatoren, in het beeld van de G1000 naar buiten toe en uiteindelijk in de resultaten. Deel 4 evalueert vervolgens de resultaten en de G1000 in de Amersfoortse politiek. Deel 5, ten slotte, bevat de conclusies van dit *paper*.

Het onderzoek is uitgevoerd door bestudering van primair materiaal (documenten uit het digitale archief van de G1000-organisatie, vergaderingen van de gemeenteraad, bestudering van de daarbij behorende agendastukken) en door het afnemen van interviews bij politieke en ambtelijke actoren in Amersfoort. Aanvullend is gebruik gemaakt van mediaberichten en algemene literatuur over Amersfoort.

2 Amersfoort

‘Als zoiets als de G1000 ergens moet lukken, dan is het wel hier,’ aldus Mirjam Barendregt, oud-wethouder voor D66 en ambassadrice voor de G1000. Een initiatief als de G1000 past volgens haar bij de stad. Amersfoort heeft een hoog opgeleide bevolking en doet veel op het gebied van nieuwe vormen van samenwerken en participatie. Er zijn korte lijnen tussen inwoners onderling en tussen inwoners en de politiek. Amersfoort heeft een geschiedenis van burgerinitiatieven (zie ter illustratie <http://bewoners033.nl>) en experimenteert graag met nieuwe vormen van samenwerken, stelt Barendregt. Wisselende varianten van deze analyse werden ook wel door anderen gedeeld en in verband gebracht met de G1000. Daarbij werd overigens ook gewezen op de mogelijk negatieve inspiratie die werd gevormd door de roerige politiek in de raadsperiode 2010-2014. In dit deel van het *paper* schetsen we in paragraaf 2.1 de stand van de lokale politiek en bespreken we een burgerinitiatief uit de periode vlak voor de G1000 (paragraaf 2.2). Paragraaf 2.3 bevat de conclusies.

2.1 Politiek in Amersfoort 2010-2014

In de lokale politiek van Amersfoort in de periode 2010-2014 ging het er bepaald niet rustig aan toe. ‘Echt vier jaar lang een vechtraad,’ aldus een raadslid. In 2010 treedt een coalitie aan van VVD (6 zetels), D66 (5 zetels) GroenLinks (5 zetels), CDA (4 zetels) en de grote Burgerpartij Amersfoort (BPA) (7 zetels). In december van dat jaar treedt BPA-wethouder Ben Stoelinga af wegens een conflict met zijn eigen fractie. Ook de fractievoorzitter van BPA en een raadslid verlaten de politiek. De ChristenUnie treedt toe tot het college. In maart 2011 doet burgemeester Bolsius aangifte wegens vermoedens van onjuist gebruik van de fractievergoedingen en stappen wederom enkele raadsleden van de BPA op. In september 2011 vertrekt wethouder Barendregt (D66) vanwege een budgetoverschrijding in de ontwikkeling van het Eemplein. Begin december 2012 valt het college als de VVD het vertrouwen in coalitiepartner GroenLinks opzegt wegens een conflict over de westelijke rondweg. Een informateur probeerde een (minderheids)coalitie te smeden uit de overgebleven fracties, aangevuld met gedoogsteun van een lokale partij. Als deze optie op niets uitloopt krijgt de PvdA, als de meest gewenste coalitiepartner, de sleutel voor de formatie in handen. Reden voor wethouder Van ’t Erve (GroenLinks) om per onmiddellijke ingang te vertrekken. ‘Het politieke spel lijkt belangrijker te zijn geworden dan de beperkte bijdrage die een gemeente kan leveren aan het aanpakken van de maatschappelijk opgaven van onze tijd,’ zo licht hij zijn besluit toe in een brief aan

de raad. Uiteindelijk treedt een formatie aan die bestaat uit de VVD en de PvdA, aangevuld met D66 en GroenLinks (toch weer samen met de VVD).

Naast deze bestuurlijke onrust, rommelt het in de periode 2010-2014 ook behoorlijk bij de fracties. De Burgerpartij Amersfoort verbrokkelt, Özcan haalt als 'spookraadslid' het landelijke nieuws waarna hij GroenLinks verlaat en bij de PvdA speelt de treurige affaire van Smits Alvarez, het raadslid dat uit angst voor het uitkomen van financiële malversaties zelfmoord pleegt in Spanje. Ondertussen ligt ook het verslag van het functioneringsgesprek met burgemeester Bolsius op straat, met daarin kritische opmerkingen over zijn leiderschap en zichtbaarheid. Een aantal fractievoorzitters doet aangifte vanwege dit lek.

Opmerkelijk is dat in dezelfde tijd een rapport van de afdeling Onderzoek & Statistiek verschijnt met geruststellende conclusies. Dat rapport concludeert dat de tevredenheid van Amersfoorters over hun gemeentebestuur niet is veranderd tussen 2011 en 2013. Het oordeel over invloed en vertegenwoordiging is in ieder geval in die periode niet verslechterd. Het oordeel over de mogelijkheden voor inspraak wordt zelfs positiever. Maar dat heeft mogelijk met 'Het Nieuwe Samenwerken' te maken.

2.2 'Het Nieuwe Samenwerken'

Een initiatief waarmee de G1000 in de interviews vaak in verband werd gebracht, zowel als voorloper en als voedingsbodem, was het project 'Het Nieuwe Samenwerken'. Dat project is, hoewel afgesloten, nog altijd goed gedocumenteerd op internet te vinden (www.hetnieuwesamenwerken.net). De deelnemers aan het project wijzen naar een ledenvergadering van de SGLA (de Samenwerkende Groeperingen Leefbaar Amersfoort) als hun eigen voorganger. Het idee van het Nieuwe Samenwerken bestond uit een conferentie om concrete voorstellen te ontwikkelen ter verbetering van de verhoudingen tussen burgers en het lokale bestuur. Ter voorbereiding peilen de initiatiefnemers bij de fractievoorzitters in de gemeenteraad hoeveel ruimte er bestaat voor burgerparticipatie. Uit het anonieme verslag daarvan volgt een divers beeld. Naar de resultaten van het Nieuwe Samenwerken wordt door een aantal fractievoorzitters uitgekeken, een aantal van hen wijst nuchter op de beperkte mogelijkheden van dit soort initiatieven en sommigen zijn sceptisch of afwijzend. Interessant is de reflectie in het verslag op de verhouding tussen een burgerinitiatief en de gemeenteraad: waar de raad de kaders stelt, moeten initiatieven de ruimte krijgen om die verder in te vullen. De uitdaging voor de raad is dan het resultaat alleen aan de kaders te toetsen, terwijl het initiatief binnen die kaders moet blijven.

Op de conferentie van het Nieuwe Samenwerken van 14 september 2012 zijn uiteindelijk 117 deelnemers aanwezig, onder wie de burgemeester, enkele wethouders en een aantal raadsleden. Na twee presentaties ontwikkelen groepjes op die dag voorstellen die onder de naam 'Van de Hoed en de Rand' worden aangeboden aan burgemeester Bolsius. De voorstellen betreffen de vorming van een aantal werkgroepen waarin burgers, raadsleden en bestuurders samen zouden werken aan innovatie, participatie, communicatie en verbetering van de mogelijkheden om in te spreken. Boven deze groepen staat een stuurgroep met een stevige bestuurlijke deelname: burgemeester, wethouders en raadsleden zien daar samen met burgers toe op de verwezenlijking van de ambities. Onder de resultaten die Het Nieuwe Samenwerken boekt in zijn periode van bestaan, is de realisatie van de Elisabeth Groen locatie misschien wel de voornaamste. Voor de ontwikkeling van dat gebied wordt een kernteam ingericht waarin burgers en bestuur gelijkwaardig samenwerken. De ontwikkelde plannen worden uiteindelijk door de raad vastgesteld en nog altijd is een Stichting Elisabeth Groen bezig met het inkleuren van de witte plekken in het stadspark (www.elisabethgroen.nl). Overigens was het realiseren van een groene locatie op de plek van het oude ziekenhuis ook een voornemen in het (tussentijdse) coalitieakkoord.

In de aanloop naar de verkiezingen van 2014 draagt de organisatie de werkzaamheden weer over aan de politiek. In hun eindverslag (7 maart 2014) reflecteren ze op de visie van waaruit ze hebben willen werken.

Het gedachtegoed van het Nieuwe Samenwerken is dat:

- *De gemeente de richting bepaalt voor Amersfoort, na uitgebreide dialoog met de burgers. De gemeente maakt de keuzes!*
- *De gemeente – in lijn met de gekozen richting – ruimte en vertrouwen geeft aan de ambtenaren (de professionals) om samen met de burgers de richting in te vullen. Zowel ambtenaren als raadsleden kunnen hierin een rol spelen als verbinder. De gemeente geeft hierbij de kaders aan; denk aan geld, veiligheid, milieu en gezondheid.*
- *De gemeente het zelfvertrouwen heeft om de professionals en de burgers daarna ‘los te laten’ en hen te ondersteunen en aan te moedigen in dit veranderproces. Dat vraagt veel van de zelfreflectie en de discipline van met name de Raadsleden. Zij zullen de moed moeten opbrengen om pilots te starten, die – zoals eigen aan pilots – geen garantie geven op succes!*
- *De burgers zich gaan gedragen als de eigenaars van de stad of buurt met de daarbij behorende initiatieven.*
- *De burgers zich actief gaan inzetten om samen met de gemeente verantwoordelijkheden op te pakken (co-creatie).*

Opvallend aan deze visie is de expliciete vooropstelling van het primaat van de politiek en de raad. Het is de gemeente die, weliswaar na een dialoog, de richting bepaalt. Vervolgens is het wel aan de gemeente om los te laten en vertrouwen te houden in de uitwerking door burgerinitiatieven. De claim op politieke invloed van het Nieuwe Samenwerken is dus bescheiden en de samenwerking met het gemeentehuis intensief. Maar aan het einde van het overdrachtsdocument staan ook ambities die verder strekken. Een daarvan luidt:

Doe een proef met een Schaduwraad, dan wel Burgerraad zoals die volgt uit de G1000; Er werden verschillende titels bedacht. Bedoeld wordt een aselechte groep burgers van Amersfoort die invloed krijgt op de agenda van de Raad en op het depolitiseren van de besluitvorming. Kenmerkend is de houding ‘permanent in gesprek met de burgers van Amersfoort’.

2.3 Conclusies

In hoeverre het politieke rumoer in de periode 2010-2014 in de Amersfoortse politiek een voedingsbodem heeft gecreëerd voor de G1000, valt uiteindelijk moeilijk vast te stellen. In algemene zin werd het in de interviews wel genoemd en het verband tussen de G1000 en de recente politieke turbulentie is in de media wel gelegd. Zoals bijvoorbeeld wanneer het AD/Amersfoortse Courant (14 januari 2014) voor het eerst over de G1000 Amersfoort schrijft. Dan wordt met name gewezen op de val van het college eind 2012 terwijl GroenLinks en VVD later toch weer bleken te kunnen samenwerken en op het ‘recente gerommel’ in de PvdA fractie. Het eerste had ‘kwaad bloed gezet in de Amersfoortse samenleving’ en het tweede had ‘het beeld van de Amersfoortse politiek geen goed gedaan.’ Tegelijkertijd is er in de cijfers gaan aanwijzing dat er specifiek in de raadsperiode 2010-2014 een vertrouwensbreuk tussen de politiek en de samenleving is opgetreden.

Het lijkt zinvoller het verband tussen de G1000 en de opvattingen over het functioneren van het bestaande stelsel wat algemener te zoeken. Meer in een algemener en dieper onbehagen over het functioneren van (lokale) partijpolitiek. Het gedoe van voor 2014 is dan meer een bewijs voor wat toch al werd gevonden. Illustratief hiervoor is de ‘stemverklaring’ die G1000-initiatiefnemer Harm van Dijk afgeeft in het AD/Amersfoortse Courant (15 maart 2014). Op de vraag of hij gaat stemmen antwoordt hij: ‘Ik weet het niet. Ik ben de weg kwijt in het Amersfoortse politieke landschap.’ En als

hem naar zijn mening over de politiek van de afgelopen jaren wordt gevraagd: 'Zoals ik al zei, voel ik me niet meer zo verbonden met de politiek. Ik denk dat dit voor heel veel Amersfoorters geldt, en dat vindt ik teleurstellend en zorgelijk. Er zijn veel relletjes en het gaat niet meer over de zaken die er echt toe doen.'

Dat de initiatiefnemers de G1000 niet zozeer verbonden met verontwaardiging over de specifieke gang van zaken in de Amersfoortse politiek in de periode 2010-2014, sluit niet uit dat de onrust in de politieke binnenwereld heeft bijgedragen aan *momentum* voor de G1000. In de gesprekken met de raadsleden en de informateur is daar meermaals op gewezen. Het heeft in ieder geval bijgedragen aan de wens om in de nieuwe periode een kort en open coalitieakkoord te sluiten met veel ruimte voor ideeën van de oppositie en initiatieven vanuit de stad. De verkiezingswinst van D66 in 2014 (van 5 naar 9 zetels) heeft daar overigens ook aan bijgedragen.

Het verband tussen het Nieuwe Samenwerken en de G1000 lijkt sterker. Het initiatief om in werkgroepen burgers, bestuurders en politici op een gelijkwaardige wijze te laten samenwerken binnen door de gemeenteraad vastgestelde kaders, had een relatief bescheiden claim op politieke invloed. De uitvoering ervan vond ook relatief dicht op de gemeentelijke organisatie plaats: de banden tussen de kerngroep Elisabeth Groen en de gemeentelijke organisatie waren velerlei. De ambitie was ook gericht op gelijkwaardig samenwerken en niet op burgerinitiatieven ondersteund door de overheid. De successen die het Nieuwe Samenwerken heeft geboekt (met name de Elisabeth Groen-locatie) zullen bijgedragen hebben aan de bereidheid ruimte te maken voor burgerinitiatieven. En het Nieuwe Samenwerken heeft sommigen naar burgerinitiatieven met meer politieke invloed doen smaken, zoals bleek uit de aanbevelingen in het overdrachtsdocument. Illustratief is hier wederom een stemverklaring uit het AD/Amersfoortse Courant. Dit keer van Gerard Chel, één van de initiatiefnemers van het Nieuwe Samenwerken. Hij gaat stemmen, zegt hij, en wel op D66. Maar het liefste, voegt hij eraan toe, zou hij een politiek zonder partijen willen. Een partijloos college van B&W en een gelote burgerraad: meer volksdemocratie.

3 De G1000 Amersfoort

Het analyseren van de eventuele politieke claim van de G1000 Amersfoort, is als schieten op een bewegend doel. Er is niet zozeer sprake van 'de G1000' als wel van een droom van verschillende mensen, zonder dat die noodzakelijkerwijs allemaal precies dezelfde droom hadden of tenminste gelijksoortig waren. Bovendien is het idee van de G1000 in de korte tijd waarin het uiteindelijk werd gerealiseerd ook verder ontwikkeld. We richten ons daarom op de bedoeling, beeldvorming en uitkomsten van de G1000 vanaf de start in het najaar van 2013 tot en met het voorjaar van 2015. Paragraaf 3.1 gaat over de ambities van drie belangrijke personen bij de organisatie, paragraaf 3.2 verzamelt de belangrijkste beelden die de G1000-organisatie van zichzelf naar buiten heeft gebracht en de paragrafen 3.3, 3.4 en 3.5 volgen de uitkomsten van de specifieke onderdelen van de dag: het stadscafé, het stadsgesprek en de burgerraad. In alle paragrafen is de vraag telkens: komt de overheid voor, op welke wijze en wordt er daarbij een claim op politieke invloed gelegd? Paragraaf 3.6 verzamelt daarvan de bevindingen.

3.1 Organisatie

Het lijkt *fair* om het beginpunt van de organisatie van de G1000 Amersfoort te leggen op 29 september, als Harm van Dijk bij Buitenhof David van Reybrouck hoort praten. *'Ik hoorde die man praten, dat is net zo'n beetje de rattenvanger van Hamelen als je hem hoort. Ik vind hem echt fantastisch, hij heeft een soort van poëzie in zijn taal. Die is onvoorstelbaar, heel beeldend.'* Niet veel later besluit Harm om in actie te komen. Hij begint met het rekruteren van invloedrijke Amersfoorters uit zijn eigen netwerk die zich als ambassadeurs aan het verbinden om in Amersfoort een G1000 te organiseren. Dat betreft onderwijsbestuurders als Van de Haterd, voorzitter CvB

Meridiaan College Amersfoort, oud-burgemeester Van Vliet (D66), oud-wethouder Barendregt (D66) en (culturele) ondernemers. Gezamenlijk leggen de ambassadeurs politiek en maatschappelijke gewicht in de schaal en hebben ze ook een bijdrage kunnen leveren. Een aantal van hen heeft *tupperwareparty*-achtige bijeenkomsten georganiseerd om meer betrokkenheid te genereren. De goede contacten met de onderwijsinstellingen leverden vrijwilligers en stagelopende leerlingen op en bij het enthousiasmeren van raadsleden en ambtenaren heeft Barendregt een grote rol gespeeld.

Harm van Dijk is een ervaren trainer en coach en mede eigenaar van 'Van Harthe, centrum voor co-creatie.' Hij is medeontwikkelaar en mede-eigenaar van de 'Van Harthe-aanpak' (http://www.vanharthe.nl/wat_doen_wij/de-van-harthe-aanpak). Deze werkwijze is bedoeld om eigenaarschap, synergie en zelfsturing te bevorderen in een autonome groep. Harm heeft een lange ervaring met de toepassing van deze aanpak, zowel binnen als buiten het politieke domein. Een goed voorbeeld van dat laatste is de ontwikkeling van de Structuurvisie in Venlo. Raadsleden brengen samen met ongeveer 100 betrokken inwoners de thema's in kaart die in de structuurvisie moeten terugkomen. In werkplaatsen worden deze thema's verder uitgewerkt, waarna de gemeenteraad ze als richtinggevende uitspraken vaststelt. Deze worden door ambtenaren vertaald in een tekst die uiteindelijk door de oude en (na maart 2014) door de nieuwe raad wordt vastgesteld. In een evaluatie (de 'after action review') wordt van dit proces later geconcludeerd: hoe de raad zich met een raadsconferentie aan de voorkant van het beleidsproces positioneert en daarmee de weg effent voor een participatiesamenleving. *Binnenlands Bestuur* noemt het een experiment met lokale democratische vernieuwing.

De G1000 Amersfoort zal uiteindelijk (volgens Harm van Dijk zelf 'een-op-een') de Van Harthe-aanpak volgen, zij het dat het programma niet – zoals in Venlo – over meerdere dagen is verspreid. De G1000 is voor Harm een gelegenheid om zijn ervaring in coaching met co-creatie en de zelfsturing te verbinden met democratische idealen door de aanpak toe te passen op de willekeurig, gelote burger met een algemeen onderwerp: de publieke zaak. Het doel van Van Harthe ziet Harm niet anders dan dat van een G1000: het vergroten van (een gevoel van) eigenaarschap over de gemeenschap en in het verlengde daarvan het installeren van meer zelfsturing. De inzet van de Van Harthe-aanpak in het publieke domein is op zichzelf geen politieke claim. In Venlo stond de gemeenteraad in het centrum en realiseerde de aanpak een vorm van drempelloze inspraak, terwijl op de G1000 Amersfoort de raadsleden gasten waren op een burgertop. Tegelijkertijd vormen eigenaarschap en zelfsturing wel een alternatief voor de politiek. De (impliciete) claim is dat via directe democratie of doe-democratie een andere bron voor vertegenwoordiging en legitimiteit kan worden aangeboord.

Een belangrijke volgende stap in de feitelijke organisatie van de G1000 Amersfoort is vervolgens het *commitment* van de niet-partijpolitieke delen van het gemeentebestuur. Dat begint als Harm van Dijk op 24 oktober 2013 Jos van Winkel tegenkomt op een debat over Burgerkracht in Driebergen. Van Winkel is op dat moment als hoofd Strategie & Bestuur van de gemeente Amersfoort de trekker van het programma 'Nieuw Perspectief'. Met dat programma was het gemeentebestuur bezig het advies van de Raad voor het openbaar bestuur *Loslaten in vertrouwen* handen en voeten te geven. Dat programma valt in de portefeuille en ook in de ambitie van burgemeester Bolsius, die al bij zijn aantreden in 2010 aangaf met de burgerparticipatie aan de slag te gaan. Enthousiast is ook Will van der Vlies, de raadsgriffier. Zij was al betrokken bij het project Raadslid voor de Toekomst en bekend met het werk van Van Reybrouck. Uiteindelijk levert het enthousiasme een financiële garantstelling van 15.000 euro op, en de toezegging dat gebruik zal worden gemaakt van de GBA om 6.000 Amersfoorters te loten.

De ambitie van de gemeente met de G1000 is meervoudig. In het besluit van de garantstelling constateert het College dat de G1000 past bij het beleid om actief burgerschap te bevorderen. In de tweede plaats past de G1000 in het bestaande beleid om democratische innovatie te stimuleren. En in de derde plaats was de G1000 een plaats toegedacht in het formatieproces. Op de datum 22

maart, vlak na de gemeenteraadsverkiezingen, is door Jos van Winkel sterk aangedrongen. In de uitnodiging voor het eerste openbare debat over de verkiezingsuitslag wordt expliciet verwezen naar de G1000 als inspiratiebron. Nieuw gekozen raadsleden troffen de G1000 aan in de *factsheet* waarmee ze zich konden inlezen en wie dat had nagelaten werd door er door de burgemeester in zijn *speech* bij de installatie op gewezen. De politieke verwachtingen over de G1000 waren dus in ieder geval hoog, de aansluiting met het politieke proces leek optimaal.

De derde, en laatste stap is de verbinding met de bestaande initiatieven. In het kader van de algemene ondersteuning voor democratische experimenten was en is de gemeente Amersfoort er veel aangelegen dat het G1000-initiatief niet geïsoleerd zou raken van of een exclusieve status zou verwerven ten opzichte van alle overige initiatieven in de stad. Harm gaat daarom op zoek naar verbinding met andere initiatiefnemers in Amersfoort. Op een bijeenkomst over *Liquid democracy* van de (burger)universiteit Amersfoort komt hij in contact met Nicole Estejé. Zij is juriste met een bedrijfskundige achtergrond en werkzaam op het snijvlak van juridisch- en organisatieadvies. In Amersfoort is zij op dat moment onder andere actief bij de Burgerbalie (een ontmoetingsplek voor lokale initiatieven en organisator van de burgerborrel) en bij de Democratie Dialoog. Dat zijn, volgens de eigen site (<http://www.democratiedialoog.nl>) 'bijeenkomsten waar deelnemers op even ludieke als grondige manier werken aan kennis en inzicht in democratische principes, nieuwe ontwikkelingen verkennen en zich bekwamen in de dialoog als inclusieve discussiemethode: provocatief, maar erop gericht om er sámen sterker uit te komen.' Na enkele gesprekken sluit Nicole zich aan bij het initiatief om de G1000 te organiseren.

De insteek van Nicole is naar onze indruk 'institutioneler' dan die van Harm. Haar ambitie ligt bij het experimenteren met een gelote burgerraad als aanvulling op de gekozen gemeenteraad. Ze heeft veel bewondering voor de politici die zich in het zweet werken om Amersfoort draaiende te houden, vertelt ze aan het AD/Amerfoorste Courant (6 februari 2014). Ze wil 'het systeem niet aantasten, maar wel óók de massa invloed geven.' Ter verduidelijking verwijst ze naar de Ierse voorbeelden uit het werk van Van Reybrouck. Het eindrapport van het *We the citizens* project van de Universiteit van Dublin in 2011 (waarop ook de Ierse *Constitutional Convention* werd gebaseerd) verheldert deze verwijzing. In Ierse experiment ging niet primair om het bevorderen van eigenaarschap onder de deelnemers maar om het initiëren van deliberatie in een representatieve groep willekeurig gekozen burgers. De centrale conclusie van het Ierse experiment was 'deliberation works': gewone burgers kunnen zinvol delibereren over complexe politieke vraagstukken.

De 'uitkomst' van het Ierse experiment zelf waren uitspraken waar de deelnemers aan het einde van hun deliberatie hun instemming of afwijzing over hadden laten blijken. Meer in institutionele zin concludeert het eindrapport van het *We the Citizens* project dat het van wezenlijk belang is om vooraf te bepalen en te communiceren wat er met de uitkomsten zal gaan gebeuren. Daarbij somt het rapport drie mogelijkheden op: 1) de uitkomsten worden als voorstel ingebracht, 2) aan een referendum onderworpen of – als het om zoiets als een burgerbegroting gaat – 3) eenvoudig geïmplementeerd. De uitkomsten van het proces worden in alle drie de gevallen nadrukkelijk teruggegeven in een ander politiek proces waarmee het eindpunt van de burgertop ook preciezer is bepaald. Anders dan bij processen van co-creatie mondt het dus niet (ook) uit in werkgroepen of burgers die ergens zelf mee aan de slag gaan. Experimenteren met de G1000 in lijn met Ierse voorbeelden levert een duidelijke rol op voor de gemeente Amersfoort. Het resultaat van de burgerraad is het raadsvoorstel voor de volgende dag. Of dat ook een claim op politieke invloed is, hangt dan weer af van de kwaliteit van de gerealiseerde deliberatie en de mate waarin loting ook daadwerkelijk nieuwe mensen oplevert. De G1000 Amersfoort was nadrukkelijk ook een experiment. Maar in potentie bevat de institutionele insteek een forse claim op politieke invloed.

Uiteraard is de organisatie van de G1000 Amersfoort het werk van meer mensen dan alleen Harm van Dijk, Jos van Winkel en Nicole Estejé en het resultaat van meer ideeën dan alleen die van hen.

Desalniettemin geven hun ambities gezamenlijk een goed beeld van wat ten aanzien van de politieke claim van de G1000 de 'oorspronkelijke bedoeling' was: een groepsproces gericht op eigenaarschap bij de deelnemers, een burgertop als aftrap voor de formatie en een experiment met een gelote burgerraad.

3.2 Presentatie

In december 2013 formaliseert de organisatie zich in een Stichting G1000 Amersfoort. In het bestuur zitten Harm van Dijk, voorzitter en Nicole Estejé, secretaris (tot februari 2014). De stichting stelt zich ten doel de organisatie van een burgertop (G1000) en de eerste burgerraad van Amersfoort. Opvallend is daarbij de splitsing tussen een burgertop die nog als de 'eigenlijke' G1000 lijkt te tellen, en de apart genoemde 'burgerraad van Amersfoort'. Een combinatie van de ambities van Harm en Nicole is daarin herkenbaar. Dat geldt ook de persberichten die de Stichting uitbrengt. De burgertop wordt daarin uitgedragen als de overtreffende trap van burgerparticipatie. Niet meer de overheid vraagt de burgers om aan tafel te komen zitten, maar burgers vragen eventueel ondersteuning van de overheid bij de uitvoering van hun initiatief. Hierin klinkt ook iets door van de overheidsparticipatieladder die de Rob in *Loslaten in vertrouwen* introduceerde. De gelote burgerraad wordt in de persuitingen vooral uitgedragen als 'nieuw in Nederland'. Daar zal, na een dag brainstormen, alleen door de gelote burgers 'de Agenda van Amersfoort voor de aankomende vier jaar worden vastgesteld' aldus het persbericht.

Uit de bijlage bij de aanvraag voor de garantstelling van 19 januari 2014 wordt duidelijk hoe de stichting de burgertop en burgerraad als één G1000 wil organiseren en hoe zij daarbij politieke invloed wil hebben. Het idee is dat op de G1000 600 gelote burgers aanwezig zijn en de overige 400 plekken worden gevuld volgens het principe 'het hele systeem in de zaal': politici, ambtenaren, ondernemers, kunstenaars, ondersteund door tafelsecretarissen. Alle deelnemers doen mee aan het ontwikkelen van de voorstellen, maar alleen de gelote burgers bepalen welke van de 100 voorstellen de top-tien zullen uitmaken. Vervolgens worden alle deelnemers weer gekoppeld ('matchen') aan de gekozen voorstellen. Eerst de gelote burgers en vervolgens ook de andere deelnemers. Daarna, zo 'droomt' de G1000-organisatie:

'...verlaten de deelnemers de bijeenkomst, enthousiast en opgetogen over de ontmoeting met zoveel betrokken medeburgers. De enigen die met een zorgelijke rimpel naar huis gaan zijn de fractievoorzitters en de MT-leden van de gemeente. Voor de fracties is er nog wat huiswerk te maken i.v.m. het op handen zijnde coalitieakkoord. En het MT zal naast de agenda die zij intern hanteert aan de slag moeten met de burgeragenda. De portee daarvan is nog niet helemaal duidelijk, er is geen precedent. Maar iedereen voelt op zijn klompen aan dat de stad niet zomaar om dit resultaat heen kan.'

De G1000-organisatie stelt zich het hebben van politieke invloed hiermee op twee manieren voor. Allereerst is het de bedoeling dat de (relevante) politici zelf deelnemers aan de G1000 zijn. Door het proces en door het *matchen* zullen zij mede-eigenaar worden van de resultaten en daar wellicht als ambtenaar of raadslid mee aan de slag gaan. In de tweede plaats is het de bedoeling om een 'politek feit' te creëren waar politici, zelfs als ze dat toch zouden willen, niet omheen *kunnen*. Zo iets kan zich bijvoorbeeld voordoen bij raadplegende of raadgevende referenda (waarbij overigens een veel hoger aantal deelnemers is vereist om de uitslag geldig te laten zijn). Formeel zijn die niet bindend, dat mogen ze constitutioneel ook niet zijn, maar materieel kunnen er enorme politieke risico's zijn verbonden aan het negeren van de uitslag van een succesvol referendum.

Zoals er iets van de aanwezige raadsleden wordt verwacht, zo is het dus ook de bedoeling dat de gelote burgers zich niet beperken tot het doen van uitspraken. Aan het einde van de dag zal hun worden gevraagd zich te verbinden aan de ontwikkelde ideeën. Het is de vraag hoeveel daarvan bekend was bij de deelnemers. In de verzamelde (lokale) media-uitingen van voor 22 maart 2014

komt de dualiteit tussen burgertop en burgerraad, zoals hierboven geschetst n.a.v. de persberichten, nadrukkelijk terug. Deelnemers die hun verwachtingen daarop gebaseerd hebben, hebben mogelijk gerekend op zoiets als de *matching*. Minder duidelijk wordt dat uit de gebruikte formuleringen in de uitnodigingsbrief. Daarin nodigt burgemeester Bolsius zijn ingelote burgers uit voor 'de eerste Burgerraad van Amersfoort', overigens wel omdat hij eraan echt dat Amersfoorters zelf vorm geven aan de stad, haar toekomst en haar inrichting. Ook in de bijvoegde brief van de organisatie gaat het vooral over het meedenken en vaststellen van de Agenda van Amersfoort, hoewel er ook sprake is van een 'opdracht aan onze stad'.

In de wijkvonden die de organisatie ter voorlichting belegt, lijkt de nadruk eveneens meer te liggen op de gelote burgerraad en het ontwikkelen van ideeën voor de politieke agenda dan op het zelf ontwikkelen en voortzetten van initiatieven. Dat volgt althans uit de sheets die voor dergelijke avonden zijn gebruikt. Twee belangrijke sheets voor de beeldvorming naar buiten toe zijn de volgende:

Geschiedenis en huidige experimenten leren ons:

***'Loting zorgt voor minder conflicten en
grotere betrokkenheid van burgers'***

'Loting leidt tot politieke stabiliteit'

***'... als loten steeds gebeurt
in combinatie met verkiezingen'***

4-2-2014

G1000
www.g1000amersfoort.nl

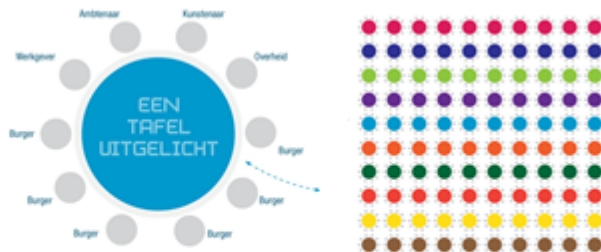
Dus...

5

... op **19 maart** gaan we stemmen op partijen

... op **22 maart** gaan we praten over de inhoud

4-2-2014

G1000
www.amersfoort.nl

De G1000 komt hier naar voren als een moment waarop gelote Amersfoorters hun uitgebrachte stem kunnen komen toelichten, waarbij de toegevoegde waarde van loten ten opzichte van verkiezingen wordt benadrukt. De overheid komt in deze beeldvorming dus nadrukkelijk in beeld en er wordt een stevige claim gelegd op politieke invloed, namelijk op de volksvertegenwoordigende en kaderstellende rol van de gemeenteraad. Het stemmen is immers over personen en krachtverhoudingen gegaan, over de koers en inhoud van de politiek zullen de gelote burgers 'richtinggevende uitspraken' doen. De tegenstelling tussen 19 maart en 22 maart reflecteert de vaker gehoorde kritiek op partijpolitiek, dat het daarin te weinig over de inhoud zou gaan, dan wel dat de inhoud meteen ideologisch en deelbelangen wordt ingekleurd.

Deze beeldvorming lijkt te worden bevestigd door de reacties van de raadsleden. Want hoewel de ambitie van de gemeentelijke organisatie en de droom van de G1000-organisatie naadloos op elkaar aansluiten, is de deelname van de relevante raadsleden nog niet daarmee gegarandeerd. In Amersfoort is het werven van politici de taak van G1000-ambassadrice Barendregt, die als oud-wethouder en raadslid over een groot netwerk in de lokale politiek beschikt. Over het werven van raadsleden zal zij later zeggen dat er bij sommige partijen weerstand was ontstaan, met name door de claim dat 'de agenda voor Amersfoort' zou worden vastgesteld. Zij heeft veel tijd besteed aan het 'reframen' van de G1000 tot iets dat moest worden gezien als een aanvulling op het lokale politieke systeem. Ook een jaar later herinnerden verschillende raadsleden zich in onze interviews nog de weerstand die de beeldvorming over de politieke claim van de G1000 had opgeroepen: alsof de verkiezingen van 19 maart slechts een opstapje waren naar het echte werk drie dagen later.

Wat er verder ook zij van de verwachtingen waarmee dat gebeurde, uiteindelijk melden zich van de 6.000 gelote burgers 507 deelnemers aan, waarvan er 450 aanwezig zijn. Opgeteld met de aanmeldingen in de andere categorieën deelnemers waren er in totaal 779 aanmeldingen, waarvan de organisatie 675 aanwezigen heeft geteld. Onder de 40 aangemelde deelnemers in de categorie 'politici' bevinden zich (oud) raadsleden en partij kader. Uitgesplitst naar partijen melden zich negen D66'ers aan, waaronder de huidige raadsleden Pijper, Happé en Bijlholt. Er hebben zich acht VVD'ers aangemeld, waaronder de huidige raadsleden Van Wijngaarden, Kraanen, Weggelaar (buitengewoon), drie mensen van de ChristenUnie, waaronder de huidige raadsleden Hunink,

Kennedy Bos en Van der Spel, acht PvdA'ers, waaronder de huidige raadsleden Smulders, De la Combé (fractievoorzitter) en de huidige wethouder Immink. Verder waren er twee deelnemers van de SP: de raadsleden Molenkamp en Jongerman, zeven CDA'ers waaronder de huidige raadsleden Aghina, Paffen-Zeenni (fractievoorzitter) en vier deelnemers van GroenLinks, waaronder het raadslid Janssen. De fractie OPA is niet vertegenwoordigd, Amersfoort Anders had vier deelnemers, BGA twee en Amersfoort 2014 drie. Ten slotte had Smit zich ingeschreven, vertrekkend raadslid (eerst van de PvdA, later van Leefbaar Amersfoort, Jouw Amersfoort, Burgerpartij Amersfoort en Groep van Vliet).

Hoeveel raadsleden uiteindelijk aanwezig waren, is moeilijker vast te stellen. Op de dag zelf werden 'ambtenaren' en 'politici' (raadsleden *en* partij kader) samen genomen als 'overheid' en als zodanig over de tafels van 10 verdeeld. Uitgaande van 75 tafels vermoedt de organisatie de deelname van ongeveer 37 politici. Wij vermoeden dat zich onder hen een tiental huidige raadsleden bevonden. Desgevraagd golden in de interviews als redenen voor afwezigheid: ziek geworden na een intensieve campagne, andere bezigheden en ook: druk met de formatie. De keuze voor een datum vlak na de verkiezingen, had ook zo zijn nadelen.

3.3 Agendavorming in het Stads-/Burger-/World-/Amersfoortcafé

In het eerste programmaonderdeel (wisselend aangeduid als Stadscafé, Burgercafé, World-café of Amersfoortcafé) spreken alle deelnemers in drie rondes van 20 minuten, telkens aan tafels met steeds vier andere deelnemers, over drie vragen:

- 1: Wat vind jij belangrijk voor Amersfoort in de komende 4 jaar?
- 2: Wat moet daarvoor gebeuren?
- 3: Wat wil en kun jij daar aan bijdragen?

Anders dan in België had er vooraf geen agendavorming plaatsgevonden. Conform het door Harm van Dijk ontwikkelde proces is juist het zelf bepalen van de te bespreken thema's goed voor het eigenaarschap. Opvallend aan de vragen is bovendien dat ze niet verwijzen naar de overheid, maar juist uitmonden in een persoonlijke en actieve toespitsing: wat kan jij daaraan bijdragen? De moderator van de dag, Harm van Dijk, instrueert de deelnemers expliciet om ervaringen uit te wisselen, op zoek te gaan naar verbinding en de gelijkwaardige dialoog boven het wederzijds overtuigen te stellen. De nadruk wordt gelegd op het naar elkaar luisteren en de deelnemers hoeven het niet met elkaar eens te worden.² Op die manier worden niet alleen de thema's vastgesteld die kennelijk leven onder de deelnemers, maar wordt er ook gestreefd naar *common ground* onder de deelnemers.

De opbrengst van de rondes in het Stadscafé zijn telkens losse woorden die de deelnemers individueel doorgeven via hun smartphone. Deze inbreng wordt *live* verzameld in een *wordcloud* op een groot scherm. Het gezamenlijke resultaat van deze drie rondes levert een top-tien op, die in beginsel de agenda van de rest van de dag zou moeten vormen. Maar nadat de resultaten bekend worden, interenieert een aantal aanwezigen om het afvallen van twee thema's te corrigeren: groen en zorg. Door samenvoeging van overlappende thema's wordt daarvoor ruimte gemaakt.

Uiteindelijk bestaat het resultaat van het Stadscafé uit zes thema's:

- verantwoordelijkheid
- meedoen/betrokkenheid/naberschap/faciliteren
- wijk100
- veiligheid

---

² In het *working paper* van Peer Smets en Marloes Vlind (VU Amsterdam) zal uitgebreid aandacht worden besteed aan de (gespreks)dynamiek aan de tafels en de mate van deliberatie.

- zorg
- groen

De agendavorming in het Stadscafé leverde dus vooral thema's op die te maken hebben met de kwaliteit van de samenleving (meedoen, betrokkenheid, verantwoordelijkheid enz.) en met het op kleinere schaal organiseren van bewonersinitiatieven (wijk100). Van de inhoudelijke beleidsthema's was alleen 'veiligheid' puur op eigen kracht boven komen drijven. De (zwakkere) thema's zorg en groen waren net buiten de top gevallen, maar overleefden door interventie van de deelnemers in de selectie van de thema's. De overheid als zodanig komt in deze thema's niet onmiddellijk naar voren, anders dan in de zin dat veiligheid, zorg en groen ook beleidsdoelstellingen van de overheid zijn. Een claim op politieke invloed wordt er in het Stadscafé niet gelegd, wat door de algemene vraagstelling en de nadruk op wat deelnemers zelf kunnen doen ook minder voor de hand ligt.

3.4 Planvorming tijdens een Stadsgesprek

In het Stadsgesprek werken de deelnemers de thema's uit het Stadscafé uit tot voorstellen waar de Burgerraad over beslist. Daarvoor zitten aan de tafels (voor zover beschikbaar) telkens tien deelnemers: zes gelote burgers, één ondernemer, één politicus/ambtenaar, één kunstenaar en een tafelsecretaris. De deelnemers kunnen, mits er plaats is aan tafel, zelf kiezen aan welk thema ze willen werken. In drie rondes van elk 50 minuten worden vanuit een thema eerst de 'dromen' uitgewisseld, daarna wordt in de ronde van het 'denken' de praktische haalbaarheid van de verschillende dromen verkend en vervolgens moeten in een fase van 'doen' concrete voorstellen worden ontwikkeld.

Aan alle tafels zitten tafelsecretarissen, die vooraf waren geworven en geïnstrueerd. Hun instructies geven een goede indruk van het beoogde proces. Onder hun 'taken en verantwoordelijkheden' valt een effectief proces aan tafel, maar vooral: 'de groep is *leading*! Pas op voor eigenaarschap (niet jij, maar groep is eigenaar). Een tafelsecretaris moet observeren, vragen stellen, doorvragen, conclusies trekken en toetsen. Onder het kopje 'rol' komt dit terug. Ze zijn procesbegeleider: 'faciliteren maar geen inhoudelijke sturing! Uitgaan van de dynamiek van de groep, begeleiden naar overeenstemming en concrete resultaten.' Een tafelsecretaris heeft oog voor gelijkwaardigheid, voor verbinding, voor de vraag achter de vraag, voor mogelijke irritaties en nog zo wat. In geen geval mogen de tafelsecretarissen, zo staat apart vermeld op hun instructie, zich profileren op expertise of vanuit het adviesbureau waaruit ze gerekruteerd waren.

Uiteindelijk staan van 49 tafels (gemiddeld 8 tafels per thema) uitgewerkte plannen op internet (www.G1000Amersfoort.nl). In het navolgende overzicht staan deze plannen kort aangeduid. In het kader van het duiden en kwalificeren van de *output* van het Stadsgesprek geven we daarbij telkens aangegeven of en zo ja in welke rol 'de gemeente' voorkomt en of daarbij enige politieke claim wordt gelegd. De vetgedrukte plannen zijn de plannen die in de Burgerraad (zie paragraaf 3.5) zullen worden geselecteerd.

Tafel	Korte aanduiding van de plannen	Rol gemeente?
Tafel 3.0 Van ik naar wij, nabuurschap stimuleren op wijk- en buurtniveau	Jezelf, je huis, openbare gebouwen open stellen om samen dingen te doen: volkstuin onderhouden, boodschappen, eten koken, energieproject.	Gemeente zou wijktoppen kunnen organiseren met wijkwethouders en wijkambassadeurs. (W100'en).
Tafel 3.1 Verbindingsregisseur	Kent de gemeente, kent de stad, maakt dingen mogelijk.	Niet specifiek benoemd. Duidelijk is dat de regisseur niet 'van de gemeente is' ("niet in dienst van de gemeente"). Waarschijnlijk wel een faciliterende en financiële rol gewenst.

Tafel 3.2 Wens ontmoet passie	Met een App, platform, krant en andere manieren vraag en aanbod bij elkaar brengen. Wijktoppen als vervolg op de G1000.	Algemeen: “Ruimte scheppen en faciliteren”
Tafel 3.3 Wijs in eigen wijk – zelf bepalen wat er gebeurt in de wijk	Instellen van een burgerraad, met een wijkbudget, een krant, een app, een voorziening om te ontmoeten.	Niet specifiek benoemd. Waarschijnlijk een faciliterende en financiële rol gewenst. De genoemde voorbeelden liggen wel deels in het publieke domein, dus ook invloed zal zijn gewenst. (vgl. de titel)
Tafel 3.4 Samensfoort	Digitaal prikbord. Samen initiatieven starten, vinden, delen uitvoeren en versnellen. Ontmoeten en delen.	Een faciliterende rol wordt genoemd, maar ook weer ter discussie gesteld. “Gefaciliteerd door de gemeente (of niet?)”
Tafel 3.5: Prioritijd	Meer sociale cohesie, meer samenwerking voor de publieke zaak, meer samen koken met lokale producten en samen eten.	Een gemeenteraad moet vooral “samen met de buurt” werken en op basis van de juiste ambtenaren. Ook genoemd staan referenda en lokale initiatieven.
Tafel 3.6 De inspiratiecarroussel	Inspirerende wijktoppen om ideeën uit te wisselen van burgers, bedrijven, gemeente en wijkinspirators (ambtenaar + bewoners).	Meer ruimte voor initiatief door minder regels. Ondersteuning. Wijkambtenaar die belemmeringen voor initiatieven moet wegnemen. ‘Deelnemer’
Tafel 3.7 Amersfoort Verbind(t)	Van woonstad, naar leefstad. Verbinden, verantwoordelijkheid.	“Laat het stadhuis een huis van de stad zijn”. “Kom het gemeentehuis uit.” Actief investeren in burgerinitiatieven: in beeld brengen, vraag en aanbod matchen, mogelijk maken. Hoe? Wijkkrant, wijkambassadeurs en apps en platforms.
Tafel 3.9 Onze wijk aan zet	Meer ontmoeting, menselijke maat, zelfstandigheid, saamhorigheid. Kleinschalige projecten (wijkkunstroutes), openbare ruimte en communicatiemiddelen: wijkkrant en wijkapp.	Niet specifiek benoemd. Ondersteunen, faciliteren, realiseren van wijkwensen.
Tafel 4.0 Wijknetwerk	Digitale en/of fysieke netwerkgeving van Amersfoort boor buurt en/of wijk. Ontmoeten, delen, vraag & aanbod.	Niet benoemd. Mogelijk een faciliterende rol.
Tafel 4.2 De Buurtweter	Bij elkaar brengen van vraag en aanbod van bewoners en expertise. Buurtweter is aanspreekpunt, weet de weg, heeft ingangen enz.	Gemeente heeft een ondersteunende rol. Training, communicatie, aanspreekpunt, intervisie enz.
Tafel 4.5 Fontein	Een verbindingpunt voor burgers, bedrijven en overheid. Taken: verbinden, de weg wijzen, meedenken,	Niet benoemd anders dan als deelnemer. Waarschijnlijk faciliteren gewenst.
Tafel 4.6 Doen	Platform “Wij Amersfoort”, waar overheid, burgers, ondernemers en betrokkenen samenkomen ter ondersteuning van het ontplooiën van initiatieven.	Niet benoemd. Waarschijnlijk is faciliteren door de gemeente gewenst.
Tafel 4.7 Faciliteren	Wij zijn de gemeente. Het nieuwe besturen = samen zijn & samen doen. Recht op zelfbeheer. Ambtenaar is dienaar.	Gemeente moet rechten en bevoegdheden overdragen aan de burgers die het zelf doen. Ambtenaren moeten dat ondersteunen.
Tafel 4.8 Vrij en wijplaatsen	Experimenteer! Meer ruimte voor het delen van energie, ideeën, middelen en verantwoordelijkheden.	Niet benoemd. Waarschijnlijk faciliteren en mogelijk maken.

Tafel 4.9 Wijk(k)actief	Wijkfonds. Gevoed door de middelen van de bewoners. Bestaande netwerken en digitale middelen inzetten. Sociale wijkteams van bewoners met vergoeding.	“Overheid loyaal aan de wijk; samen investeren in mens, materieel, geld en tijd”
Tafel 5.1 Veiligheid	Wijk in staat om zelf de problemen (overlast, inbraken) op te lossen met behulp van korte lijnen met wijkagent en straatcoach.	Een wijkagent, een buurtfolder en een wijkbudget om in te zetten voor veiligheid. Gemeente als facilitator: “Wij willen vege, geef ons een bezem”
Tafel 5.2 Ambassade der verbondenheid	Buurt met elkaar in gesprek in een buurtambassade. Vrijwilligers en professionals. Aansluiting met wijkteams.	Wijkgerichte politiezorg. Meer wijkagent, snellere opvolging van meldingen.
Tafel 5.3 Oog voor de buurt app	Een app voor een sociale en veilige buurt. Informeren, melden, waarschuwen, verbinden.	Niet benoemd. Waarschijnlijk een ondersteunende rol gewenst.
Tafel 5.4 Samen	Integrale aanpak. G100'en in een wijk. Ken elkaar. Signaleer. Werk samen. Waar nodig professionele inzet.	Niet benoemd. Waarschijnlijk een ondersteunende rol gewenst.
Tafel 5.5 033 veilig	Elke Amersfoorter neemt zijn eigen verantwoordelijkheid. <i>Best practices</i> : buurt app, burgerwacht, buurtpreventie, sociale cohesie.	Wijkgerichte politiezorg. Educatie door politie. Buurtcentrum om elkaar te ontmoeten. Budget om dingen mogelijk te maken.
Tafel 5.6 EHBO-kist	Veiligheid ben je zelf. EHBO-kist voor onveiligheid. Reguliere ontmoeting tussen wijkagent, bewoners en politiek. Niemand uitsluiten. Zelf initiatief nemen.	Niet specifiek benoemd. “Sterke lijn naar de politiek en harde aanpak wanneer nodig.”
Tafel 5.7 Veiligheidsdag	Platform, bewustwording enz. Doel: opstellen veiligheidsagenda per jaar, per wijk. Door veiligheidsregisseur, wijkmanager, scholen, buurtbewoners.	Niet specifiek benoemd. Waarschijnlijk een faciliterende rol gewenst.
Tafel 5.8 Amersfoort gelukkig veilig	Buren kennen en corrigeren elkaar. Samen met de overheid. Overlastgevers moeten coaches worden.	Overheid als samenwerkingspartner bij het tegengaan van overlast.
Tafel 5.9 Voor en door elkaar	Verbinden, en uitwisselen. Netwerken. Platforms. Digitale mogelijkheden. Wijk100.	Niet specifiek benoemd. Faciliteren waarschijnlijk gewenst.
Tafel 6.0 Groenste stad van Nederland	Met iedereen van goede wil meer groen dichterbij brengen. In samenwerking met gemeente een initiatief per wijk. Schoonmaken.	Samenwerken met een initiatief. Faciliteren waarschijnlijk gewenst.
Tafel 6.1 De Groene Verleiding	Groen op gevels. Hulp in de energiehuishouding. Leeg wordt groen. Fiets Snel Weg. Pensioenfondsen investeren in windmolens in Amersfoort.	Niet specifiek benoemd. Ondersteunend. Subsidie “van weiland naar natuur” als voorbeeld genoemd. Groenvoorziening is meer dan aangeharkte parkjes.
Tafel 6.2 Een groen hart	Een verzameling concrete initiatieven. Postzegelplein. Armen de Poth. Sofie aan tafel. Sofie's choice, cradle 2 cradle, zichtbaarheid van initiatieven.	Duurzaam herbestemmen van (kantoor) gebouwen. Verbinden. Groenbeheer: “gemeentelijk groen als eigendom van de gemeenschap”
Tafel 6.3 Recycle het wijkbudget	Concrete projecten. En: minder restafval? Meer wijkbudget. Wijk kiest besteding zelf.	Gemeente als samenwerkingspartner. Aanbestedingen en besluiten moeten getoetst worden aan ‘groen’
Tafel 6.4 Van braak naar Groen	In samenwerking tussen burgers, bedrijven en overheid groenplekken creëren op braakliggende plaatsen.	Nodig van gemeente: ruimte voor groene burgerinitiatieven. Communiceer wat echt niet mag. Laat de rest vooral los voor initiatief van bewoners. Geef aan welke plekken beschikbaar zijn.

		Ondersteun en faciliteer.
Tafel 6.5 Duurzaam inbreiden	Meer groen op straat. Leegstaand publiek vastgoed aanbeiden via een veiling waarvoor groene initiatieven kunnen inschrijven en waarover inwoners mogen meebeslissen.	Leegstaand publiek vastgoed ter beschikking stellen aan moestuinen, parken, bomen, pop-up stores, buurtcentra, educatieve groenvoorzieningen enz.
Tafel 6.6 Keigroen, samen doen!	De Amersfoorter moet het doen. Vergroenen, duurzame producten kopen.	WOZ-vergroenen. Verbinden. Aanjagen.
Tafel 6.8 Kraamkamer duurzame innovatie	Creëren van groene innovatieruimte. Duurzame ontmoetingsplaatsen. Goed voorbeeld: de Isselt wisselt.	Gemeente moet als regisseur optreden.
Tafel 7.0 De buurtcaptain	Een 'captain' zal met behulp van de STIP's zorgvragen en mogelijkheden bij elkaar brengen. Wijkbewoners voor elkaar waar dat kan, professionele zorgverlening waar dat moet.	De gemeente moet voor elke wijk een dergelijke captain werven en aanstellen.
Tafel 7.1 Samen zorgen	Verbinden van generaties. Locaties (wijkcentra) om dat mogelijk te maken. Coördinatoren voor buurtgerichte zorg aanstellen. Kennis en ervaring delen. Uitwisseling (kinderopvang in ruil voor zorg) faciliteren.	Gemeente faciliteert vrijwilligers, corporaties stellen leegstaande gebouwen ter beschikking
Tafel 7.2 Onze Zorg	Investeren in netwerken om buurt en professionals te verbinden en te signaleren. Wijkscans en wijk 100'en. (buurtzorgdag, veiling, webplatform, marktplaats)	Wijkgerichte zorg organiseren. En waarschijnlijk een faciliterende rol gewenst.
Tafel 7.3 Met hart en ziel gezond	Wijkraad: voor de wijk, door de wijk, zelf zorgbehoefte bepalen, knelpunten signaleren, thema's verzamelen, vraag en aanbod verbinden.	Samenwerken met de gemeente. Op wethoudersniveau deelnemen van aan de wijkraad.
Tafel 7.4 Aandacht voor zorg en zorg voor aandacht	Meer sociale samenhang, meer ontmoetingsplekken. Slimme digitale oplossingen om vraag en aanbod beter met elkaar in contact te brengen.	Niet specifiek benoemd. Faciliterende rol waarschijnlijk wel gewenst.
Tafel 7.6 Eigen regie faciliteren door meer te verbinden.	Buurtcentra. Wijkteams. Maatjes. Maatschappelijk ondernemen faciliteren. Wijk maaltijden.	Niet specifiek benoemd. Wijkgerichte zorgverlening wordt gewenst geacht. Verder facilitering wellicht gewenst.
Tafel 7.7 Wijkapp zorg en welzijn	Burger en professionele zorginzet verbinden door een wijkmarktplaats. Samenwerking tussen het buurtplatform, de wijkteams en de wijkraad.	Niet specifiek benoemd. Wijkgerichte zorgverlening wordt gewenst geacht. Verder facilitering wellicht gewenst.
Tafel 7.9 Samen ontzorgen samen verzorgen	SuperSTIP. Wijk100. Wijk zelf verantwoordelijk. Voor buurtbudget. Expositieruimte. Ontmoeting. Workshop. Toevoegen: dagbesteding voor ouderen en voor verstandelijk beperkten, mantelzorgondersteuning.	Wijkgerichte zorgverlening organiseren via de STIP's. Wijkverpleegkundige terug.
Tafel 8.0 Wijk G100	"Dit gunnen we iedereen." Dus ook in de wijken. Waarom? Actief burgerschap, creatief proces, partnerschap tussen burger en politiek.	Initiatiefnemers moeten uit de wijk komen. De gemeente is betrokken en faciliteert.
Tafel 8.1 Wijk 100. Power to	Wijkraden van onderop ontwikkelen. Eerste met aantal initiatiefnemers, later	W100 heeft initiatief/motierecht bij de Gemeenteraad. Rol gemeente verder niet

the people.	aangevuld met gebruikers van de wijken.	benoemd. Wellicht facilitering en ondersteuning gewenst.
Tafel 8.3 Wij(k) doen!	Dromen realiseren. Vinden van mededromers, en mogelijkheden om de droom te realiseren. Alle 100 aan een picknicktafel.	Niet specifiek benoemd. Ondersteuning van de gemeente wellicht gewenst.
Tafel 8.4 Club van 100	G1000 als katalysator voor planvorming en uitvoering in de wijk. Daarom "Clubs van 100" ontwikkelen: wijkambassadeurs die zich structureel bezig houden met wijkthema's.	Niet specifiek benoemd. Ondersteuning van de gemeente wellicht gewenst.
Tafel 8.5 Wij zijn de wijk!	W100 per wijk oprichten. Doorlopend. Wat leeft er in de wijk? Wat moet er gebeuren. Wijkwethouder is de verbinding met de gemeente. Concretere en praktischere invulling dan G1000.	"Continue dialoog met de gemeente gewenst" Wijkwethouder is deelnemer aan de W100. Rol van de gemeente verder niet benoemd. Facilitering is wellicht gewenst.
Tafel 8.6 De wijk aan zet	Breng de G1000 naar de wijken. W100 formuleert wijkagenda.	Gemeente faciliteert loting en organisatie.
Tafel 8.7 De buurt stuurt	Recht op een W100. Agenda zettend, planvormend, en besluitend.	Gemeente legt vast dat alles wat de W100 bepaalt ook zal gebeuren. Gemeente ondersteunt en faciliteert. Dereguleren.
Tafel 8.8 Thinking	Meer ontmoeting. Meer gemeenschap, minder overheid. Meer eigen verantwoordelijkheid.	Niet apart benoemd.

Deze voorstellen, die gezamenlijk de opbrengst van het Stadsgesprek vormen, lijken veel meer een vraag om verbinding tussen burgers onderling en met de overheid, dan dat er een claim op politieke invloed wordt gelegd. De gemeentelijke overheid komt in de meeste voorstellen al dan niet expliciet in beeld als een ondersteuner van een initiatief, al dan niet met geld, als facilitator, verbinder, aanjager, regisseur, etc. Daar waar wel wensen worden geformuleerd, gaat het vooral om de uitvoering van gemeentebeleid en om de dienstverlening door de overheid. Bijvoorbeeld wijkgerichte zorgverlening, goede mogelijkheden voor contact met de politie en een continue dialoog met de wethouder. Politieke complicaties zijn daar niet uitgesloten (een stadsbrede (her)invoering van de wijkverpleegkundige zal bijvoorbeeld niet zonder de raad kunnen) maar die staan niet de op de voorgrond.

Politieke actie is wel vereist waar de initiatieven vragen om ruimte voor hun eigen experiment en om deregulering. Maar een klassieke claim op politieke invloed is slechts aan een kleine minderheid van de tafels ontwikkeld. Tafel 8.1 wilde dat burgerinitiatieven toegang tot de raadsagenda zouden hebben en tafel 8.7 stelde voor dat de gemeente zou uitvoeren wat de WijkG1000 zou bepalen. Dit biedt een alternatief voor de volksvertegenwoordigende en kaderstellende rol van de gemeenteraad.

3.5 Besluitvorming in een Burgerraad

Na het Stadsgesprek vindt de 'Burgerraad' plaats. Daarvoor wordt een open ruimte gecreëerd (met gevoel voor symboliek aangeduid als de 'agora') en wordt de niet-gelote deelnemers (en dus ook de raadsleden) gevraagd zich terug te trekken in de buffetruimte. Alleen de gelote burgers hebben toegang tot de agora en stellen zich daarop de hoogte van de uitgewerkte plannen. Oorspronkelijk was het de bedoeling dat zij in een aantal stemrondes tot overeenstemming zouden komen, maar door tegenvallende techniek ging het stemmen uiteindelijk met vier stickertjes per burger (een methode die bij latere G1000's is gehandhaafd). In het tijdbestek waarin het onmogelijk was om van alle voorstellen kennis te nemen, brengen de nog aanwezige burgers – we schatten tussen de 300 en 350 – hun stemmen uit. De gekozen voorstellen zijn in het overzicht in paragraaf 3.4 vet gemaakt.

Opvallend is dat het thema 'groen' dat aanvankelijk halverwege dag al leek te sneuvelen, uiteindelijk drie voorstellen voor de top-10 oplevert. Kort samengevat waren dit de geselecteerde voorstellen:

- Keigroen samendoen	(72 stemmen)
- Samen zorgen in Amersfoort	(67 stemmen)
- WijkG100	(53 stemmen)
- Buurtweter	(53 stemmen)
- Amersfoort gelukkig veilig	(50 stemmen)
- Duurzaam inbreiden	(50 stemmen)
- Verbindingsregisseur	(50 stemmen)
- Samensfoort	(50 stemmen)
- Kraamkamer duurzame innovatie	(48 stemmen)
- Onze wijk aan zet	(41 stemmen)

Na de Burgerraad benadrukt de moderator, Harm van Dijk, eerst dat de 'Agenda van Amersfoort' zichzelf niet uitvoert en moedigt hij de gelote burgers aan om zich fysiek te begeven naar een vak waarin men zich aan de uitvoering van een voorstel verbindt. Nadat zoveel mogelijk gelote burgers zich aan een voorstel verbonden hebben, worden ook de andere groepen uitgenodigd zich bij een groep te voegen. Harm dringt er expliciet op aan dat ook de aanwezige politici een keuze maken en zich committeren. Van de aanwezige raadsleden committeren Aghina (raadslid CDA) en Koet-Minis (buitengewoon raadslid Amersfoort 2014) zich aan de WijkG100. Bij het thema Buurtweter gaat Paffen-Zeenni staan, raadslid voor het CDA. Jansen (GroenLinks) voegt zich bij Kraamkamer Duurzame Innovatie. Bij Amersfoort Gelukkig Veilig staat ChristenUnie-raadslid Hunink. En De la Combé (PvdA) voegt zich bij Samen Zorgen.

De adresgegevens van wie zich meldden bij het voorstel van hun keuze worden verzameld en deze mensen krijgen een uitnodiging in het vooruitzicht gesteld. De *matching* levert in totaal 180 personen op bij de 10 voorstellen. Daarna wordt ter afsluiting burgemeester Bolsius op het podium geroepen, aangekondigd in zijn hoedanigheid van voorzitter van de gemeenteraad. 'Zou jij de agenda in ontvangst willen nemen als aandachtspunten voor de komende raadsperiode', vraagt Harm van Dijk aan de burgemeester. Die doet dat uiteraard graag, maar kopt in zijn dankwoord de bal echter weer behendig door: 'De stad moet het oppakken! Want als het daar niet gebeurt, dan gebeurt het niet.' Wie precies wat moet gaan doen, is aan het einde van de dag dus niet erg duidelijk. Duidelijkere communicatie en beter verwachtingenmanagement over de bedoeling van de uitkomsten van de dag zijn, naast de duur van de dag, de meest genoemde verbeterpunten in de evaluaties van de tafelsecretarissen.

3.6 Conclusies

Voor het vaststellen van de politieke claim van de G1000 Amersfoort is in dit deel gekeken naar de ambities van de belangrijkste betrokkenen bij de organisatie, naar de beeldvorming en naar de uitkomsten van het stadscafé, het stadsgesprek en de burgerraad. Dat levert een gemengd beeld op. Wat de ambitie van belangrijke initiatiefnemers betreft is sprake van een combinatie van de wens om met een burgertop eigenaarschap van de gemeenschap te bevorderen, het idee om de formatie af te trappen en de wens om te experimenteren met een gelote burgerraad. Deze insteken zijn deels prima met elkaar te verenigen. Met name de wens van de top van de gemeentelijke organisatie en de ambities van de initiatiefnemers sloten goed bij elkaar aan. In het formatieproces was rekening gehouden met en werd verwezen naar de G1000 en de raadsleden waren als deelnemers welkom op de G1000.

Toch zijn er ook verschillen die tot spanningen in de G1000-organisatie leiden. Dat geldt bijvoorbeeld voor de status van loting. Voor een burgertop is loting een manier om de willekeurige burger uit te nodigen, om zo meer verschillende achtergronden en deskundigheden aan tafel te hebben. Voor een

burgerraad is loting essentieel voor het experiment, omdat hier een claim op vertegenwoordiging en legitimiteit wordt gelegd. Dit verschil kan doorwerken in discussies over de vraag of het verstandig is om aan de gelote burgers een *wild card* voor iemand uit zijn of haar omgeving te verstrekken in de hoop de drempel daarmee te verlagen. Voor een burgertop is dat minder problematisch dan voor een burgerraad. Het programma van de uiteindelijke G1000 Amersfoort is op sommige punten een compromis tussen beide benaderingen. Dat geldt met name het slot. De keuze om de niet-gelote burgers uit te sluiten van de besluitvorming in de Burgerraad is niet bevorderlijk voor een proces van eigenaarschap terwijl het van belang is voor de zuiverheid van een experiment met een gelote burgerraad. Andersom ligt het vanuit een gelote burgerraad als toevoeging in een vertegenwoordigend stelsel minder voor de hand om de ingelote burgers ook te vragen hun voorstellen zelf uit te gaan voeren, terwijl dat wel een logische uitkomst is van een burgertop waarop eigenaarschap is bevorderd.

Het dubbele doel van een burgertop-met-voorstellen en burgerraad-met-uitspraken werd door de organisatie naar buiten toe uitgedragen. De burgertop gold daarbij als de ultieme vorm van burgerparticipatie: burgers die zelf initiatieven ontwikkelen en daar eventueel de overheid vragen om bij te helpen. De burgerraad was nieuw in Nederland en werd gepromoot als een gelegenheid om daags na de verkiezing te verhelderen wat de burgers van Amersfoort met hun stem hadden willen zeggen. Bij zowel de burgertop als de burgerraad speelt de overheid een rol, maar die verschilt wel. In de burgertop-benadering volgt de zeggenschap het eigenaarschap. De overheid komt in beeld om een initiatief mogelijk te maken, te ondersteunen of eventueel over te nemen. Maar dat hoeft niet. In de burgerraad-benadering is de overheid veel minder ver weg maar meer vanzelfsprekend de adressant van de resultaten. De politieke claim op van de burgerraad is in potentie groter. Die telt uiteindelijk op tot het vaststellen van de 'Agenda van Amersfoort voor de aankomende vier jaar'.

De G1000 Amersfoort probeerde, zoals gezegd, zowel een burgerraad als een burgertop te zijn. In de beeldvorming lijkt het accent evenwel te liggen op de burgerraad. Hoewel er in de persberichten en – uitingen nadrukkelijk wel sprake is van burgerinitiatieven komt het *matchen* niet echt voor in de brief van de burgemeester of in de *sheets* die zijn gebruikt voor de presentaties op de wijkavonden. In hoeverre de gelote burgers bij hun aanmelding verwachtten dat zij aan het einde van de burgertop gevraagd zouden worden om zelf actie te ondernemen, valt te betwijfelen. Raadsleden, uit de aard der zaak zeer gevoelig voor een politieke claim, moesten in ieder geval overtuigd worden van het aanvullende karakter van de G1000. Zoals het accent in de beeldvorming leek te liggen bij de burgerraad en de Agenda voor Amersfoort, zo lijken de daadwerkelijke uitkomsten van de G1000 vooral te passen bij de benadering van een burgertop. De uitkomsten het stadsgesprek betreffen eerder concrete voorstellen dan politieke *statements*. Zonder iets te willen afdoen aan de waarde van de uiteindelijk vastgestelde plannen, lijkt de politieke *impact* van de ontwikkelde voorstellen beperkt. Geen van de raadsleden vertelde naar huis te zijn teruggefietst met gefronste wenkbrauwen vanwege de complexiteit maar tegelijk onvermijdelijkheid van de implementatie van de vastgestelde plannen.

Punt van discussie is de vraag in hoeverre de uiteindelijke resultaten van de G1000 Amersfoort samenhangen met de Van Harthe-aanpak als de gekozen methodiek, en dan met name de focus op de individuele verantwoordelijkheid door het soort vragen (wat ga jij bijdragen?) in het Stadscafé en het dromen-denken-doen-proces in het Stadsgesprek. Een deelnemer die telkens wordt teruggebracht naar wat hij zelf mist of zelf zou kunnen doen, begint misschien sneller over nabuurschap en bedenkt sneller een Buurtweter dan wanneer het proces anders zou zijn ingericht. Het heeft bovendien te maken met de open agenda waarmee de dag begon: wat is belangrijk voor de komende vier jaar? Er was niet al vooraf, zoals bij de G1000, een indeling in thema's gemaakt (denk aan lokale thema's als: openbare ruimte, ouderenzorg, verkeer, duurzaamheid). Dit kan ten dele ook verklaren waarom thema's als werk en onderwijs niet in de voorstellen voorkomen.

4 De effecten en resultaten van de G1000 Amersfoort

Allerwege wordt er lovend gesproken over 'de G1000', de dag van 22 maart 2015 in de Rijtuigenloods in Amersfoort. Het was bijzonder wat daar gebeurde, een dag waar iedereen energie van kreeg. Zelfs de kritische raadsleden die wij spraken, waren positief. Het Platform G1000 voert als slogan een reactie van een Amersfoortse deelnemer: 'een G1000, dat gun je toch iedereen!'

Het is echter de vraag hoeveel politieke invloed de G1000 heeft gehad, *the day after*. Daarbij wordt aangesloten bij de ambitie en opzet van de G1000 zoals beschreven in deel 3. Paragraaf 4.1 gaat over de effecten van de G1000 in het formatieproces. Paragraaf 4.2 volgt een themagroep waaraan een raadslid heeft deelgenomen en paragraaf 4.3 gaat over de G1000 als experiment. Paragraaf 4.4 trekt de conclusies.

4.1 Formatie en coalitieakkoord

Tijdens de G1000 werd burgemeester Bolsius door een journalist van Vrij Nederland gevraagd of hij niet zenuwachtig werd van een loods vol plannen smedende burgers. Dat is een vraag die journalisten, blijkens hun verslagen van burgertoppen, vaker stellen aan de aanwezige politici en bestuurders. Van hen komen dan doorgaans geruststellende quotes. Zo ook op de G1000 Amersfoort. Burgemeester Bolsius werd 'niet zenuwachtig. Ik ben reuze benieuwd wat eruit gaat komen. Daarna zien we verder.' Al eerder kwam zijn behendige antwoord bij het aanbieden van de Agenda voor Amersfoort aan de orde. Interessant is ook het antwoord van het raadslid Van Wijngaarden (VVD). Ook wij wilde eerst afwachten. 'Ik hoop dat er thema's uitkomen die te verbinden zijn aan onderdelen uit verkiezingsprogramma's. In een coalitieakkoord zullen de thema's vanuit dit burgerinitiatief dan extra accent krijgen. Tegelijkertijd zie ik hier veel mensen die het vruchtbaarder vinden om dingen zelf te doen in plaats van ze bij de gemeente neer te leggen. Die inzet en betrokkenheid zijn goud waard.' De observatie van Van Wijngaarden dat de uitkomsten van de G1000 zich vooral in de sfeer van een burgertop met burgerinitiatieven bevinden, is ook de conclusie van deel 3 van dit *paper*. In de uitkomsten van de G1000 staat beleidsbeïnvloeding niet centraal.

Dat maakt die uitkomsten overigens niet per se politiek onbruikbaar. In zijn informatieopdracht krijgt informateur Marcel Fränzel expliciet de vraag om '...rekening te houden met de doorwerking van adviezen die onlangs zijn uitgebracht aan de raad, waaronder de resultaten van de G1000 die op 22 maart plaatsvond.' In een interview licht Fränzel toe dat met name D66 en CU elkaar snel vonden op de ambitie om de G1000 in het formatieproces te benutten. De gedachte was sterk: we gaan er wat mee doen. Men wilde kort, krachtig en open akkoord om ruimte te bieden aan ideeën van de oppositie en aan burgerinitiatieven. In zijn advies van 3 april concludeert Fränzel dat de beoogde coalitie (D66, VVD, ChristenUnie en PvdA) ruimte voor bestuurlijke vernieuwing en burgerinitiatieven wil houden. Dat wil zeggen:

'De beoogde coalitie onderkent de kracht in de samenleving en de eigen verantwoordelijkheid die mensen willen en kunnen nemen. De verschillende burgerinitiatieven die in Amersfoort in de afgelopen tijd zijn ontwikkeld, tonen dat mensen bereid zijn om verantwoordelijkheden naar zich toe te trekken. Illustratief zijn bijvoorbeeld de initiatieven die zichtbaar zijn gemaakt op de website bewoners033.nl, maar ook een grootschalig evenement als de G1000. Verantwoordelijkheden overdragen kan alleen als de lokale overheid bereid is om zaken los te laten of alleen te faciliteren. Dat vraagt een andere rolopvatting. De beoogde coalitie wil in de komende tijd nadrukkelijk samen met alle partijen in de gemeenteraad en partners in de stad kijken hoe dat op een innovatieve manier vorm kan krijgen, op welke wijze initiatieven resultaten opleveren en waar eventuele grenzen liggen.'

Op 22 maart konden de onderhandelaars niet aanwezig zijn bij de G1000, maar zij volgden het verloop van de dag wel via het live verslag van de radio en sociale media. In het uiteindelijke coalitieakkoord komt een ambitie van gelijke strekking terecht, krijgt wethouder Houwing (D66) bestuurlijke vernieuwing als aandachtsgebied, en komt er een ton per jaar beschikbaar voor 'initiatieven en experimenteren in de stad.' De eerste Kaderbrief van het nieuwe college (10 juni 2014, SB/4709493) benoemt andermaal de bestuurlijke ontwikkeling als een belangrijke pijler van het collegebeleid en worden de raadsleden andermaal uitgenodigd te letten op 'de inbreng van de Amersfoorters zoals bijvoorbeeld tijdens de G1000.'

Deze algemene en abstracte doorwerking van 'de G1000' in de beleidscyclus is het algemene beeld uit ons onderzoek. Betrokkenen kwalificeren in onze interviews de politieke resultaten van de G1000 als 'een zetje in de rug voor de samenwerking met de stad' en een versterking van de positieve *drive* en meer van dergelijke uitspraken. Wethouder Houwing is een duidelijk voorbeeld van deze algemene politieke waardering voor de G1000, ook in de openbaarheid. In het AD/Amersfoortse Courant van 22 september 2014 (dus net na de terugkomdag, zie paragraaf 4.2) zegt zij 'de G1000 zal altijd een markeringspunt blijven. Ik proef veel positiviteit, optimisme, passie en enthousiasme. De samenleving is toe aan een andere vorm van representatie dan alleen verkiezingen. De overheid moet dienend zijn en alle ruimte geven aan allerlei initiatieven.' Het ontbreken van duidelijke inhoudelijke opbrengsten van de G1000 voor de raadsagenda van Amersfoort, is voor sommige raadsleden ook wel een punt van kritiek en van zorg. Kritiek in de ogen van degenen die vinden dat de G1000 vanaf het begin al een te grote politieke claim heeft willen leggen, en zorg in de ogen van de teleurgestelde reacties van deelnemers die een aantal raadsleden hadden bereikt. Dat laatste punt werd overigens ook wel gedeeld door raadsleden die op zichzelf het idee van de G1000 sterk hebben gesteund.

Verdeeld naar partijpolitieke invalshoeken lijkt, voor zover wij dat kunnen vaststellen op basis van het verzamelde materiaal, de politieke steun in Amersfoort voor initiatieven als de G1000 het sterkst bij vertegenwoordigers van D66 en de ChristenUnie. Bij D66 ligt dat dicht bij hun programmatische pragmatisme en bij ChristenUnie speelt de fractievoorzitter Kennedy-Bos een grote enthousiasmerende rol. Daarna komen de partijen GroenLinks en PvdA die ervoor 'open' staan. Iets meer afwachtend maar niet negatief zijn het CDA en de VVD. Ronduit sceptisch zijn de SP en lokale fractie OPA. Voor de eerste partij is het ontbreken van de eigen achterban onder de typische G1000-deelnemers een reden om afstand te bewaren. Een raadslid van de tweede partij herhaalde het sterk concurrerende *frame* ten opzichte van de bestaande politieke structuren van de G1000 in relatie tot de beperkte mate waarin de G1000 het zelf beter had gedaan.

In het algemeen moet de conclusie zijn dat de invloed van de G1000 op de inhoud van de politieke agenda niet is gevonden. Er zijn geen beleidskeuzes gemaakt in het verlengde van of onder verwijzing naar de uitkomsten van de G1000. Dat geldt zowel voor het coalitieakkoord als voor de raadsagenda van het jaar daarna. Volgens enkele raadsleden heeft de G1000 hiermee een kans laten liggen. Er waren mogelijkheden waren om rondom raadsvergaderingen verslag te doen van de voortgang van de thema's en te proberen die hoger op de agenda van de raad te krijgen. Wel telt de G1000 in het politieke debat over het algemeen als een goed voorbeeld van een experiment van democratische innovatie en een steuntje in de rug van burgerparticipatie.

4.2 Eigenaarschap & themagroepen

Op haar site stelt de organisatie van de G1000 Amersfoort zichzelf een ambitieuze doelstelling met de themagroepen. Het doel van de G1000 is het 'projectmatig thema's op pakken die burgers van een betreffende wijk raken, vraaggericht en samen met gemeente, bedrijven en politiek.' Deze doelstelling is 'SMART' gemaakt door twee toevoegingen: 'de G1000 is geslaagd als eind 2014 vier van de tien initiatieven van 22 maart 2014 hebben geleid tot duurzame innovatie.' En: 'onder duurzame innovatie wordt verstaan een proces, strategie of productiemethode die aan de moderne

behoefden voldoet zonder schade te berokkenen en strevend naar een verbetering. De spiegel is de ecologie, de groei van de economie en de sociale verbinding.'

Om dit doel dichterbij te brengen werden de 180 deelnemers aan de G1000 die zich hadden verbonden met een voorstel drie weken na de G1000, op 12 april 2014, weer uitgenodigd om de plannen te gaan uitvoeren. Het wel en wee van deze 'themagroepen' zoals ze onder andere worden genoemd, valt in een aantal categorieën uiteen. Allereerst zijn er groepen die vrij snel na 12 april doodbloedden, zoals de groep rondom Amersfoort Gelukkig veilig, of die opgaan in andere themagroepen. Andere groepen passen goed bij reeds lopende initiatieven, zoals de groep Keigroen Samen doen. Guido van Beek heeft namens de themagroep een plek in het Project GroenVisie, waar andere betrokken bewoners, de Klankbordgroep Groenbeleid, SGLA, raadsleden en collegeleden bezig zijn met de ontwikkeling van een integrale groenvisie. Ook bij de ontwikkeling van de structuurvisie (Duurzaam inbreiden) en bij het opzetten van de Bewoners033 (Samensfoort) wordt aansluiting gevonden. Een deel van de energie uit de G1000 voegt zich gemakkelijk bij de bestaande initiatieven. Wat daarvan dan nog aan de G1000 valt toe te schrijven, is niet goed te achterhalen. Op 5 mei 2014 zijn er van de tien themagroepen nog zeven officieel actief, maar in wisselende samenstelling en frequentie.

De groep die het duidelijkste een eigen succes boekt, is de groep achter het plan om WijkG1000' en te organiseren. In Kruiskamp zijn gedurende vijf avonden plannen gemaakt voor de wijk en in Zielhorst is men ook aan de slag gegaan. Tussen 22 april 2014 en 22 januari 2015 is een Regiegroep G1000 Amersfoort actief die de verbinding tussen de verschillende themagroepen wilde bewaken en waar nodig wilde ondersteunen. Tussendoor is op 20 september 2014 nog een terugkomdag georganiseerd, om terug te koppelen, nieuwe mensen te werven, nieuwe ideeën op te doen en de moraal weer wat op te vijzelen. Die dag is niet alleen een terugkomdag voor de deelnemers aan de G1000, er wordt nadrukkelijk ook geworven met het argument dat wie teleurgesteld was niet te zijn ingeloot zich alsnog kan aanmelden. Uiteindelijk melden zich voor de dag in totaal 110 deelnemers aan, onder wie enkele raadsleden en wethouder Houwing. Een half jaar na de terugkomdag, op 22 januari 2015, heft de Regiegroep G1000 Amersfoort zichzelf op. De nog functionerende themagroepen wordt verzocht de (inmiddels) merknaam 'G1000' niet meer te gebruiken. Zij zijn zo, wordt het hen bericht, burgerinitiatieven die het *resultaat* zijn van de G1000. De blauwe karavaan zelf is verder getrokken: de wijk en het land in.

Een van de meest actieve en best gedocumenteerde themagroepen is die over de Buurtweter. Bovendien is het een themagroep die 'volgens het boekje' is samengesteld: er zitten gelote burgers, een raadslid dat daadwerkelijk op de vergaderingen verschijnt (Micheline Paffen, CDA), een actieve ambtenaar (Fokkemijn Verwers) en een kunstenaar (Sandra Barth) in. Hun thema is bovendien een breed gedragen issue van de G1000: verbindingen. De themagroep gaat eerst op onderzoek uit. Het resultaat is dat er 'al heel veel gebeurt'. Daarnaast laat de groep zich voorlichten over het project Goeie Buur uit het Soesterkwartier, waardoor ze goed doordrongen zijn van de complexiteit van het opzetten van een dergelijk initiatief en het doorzettingsvermogen dat ervoor nodig is. Zowel de onbekendheid van alles wat er al was als de waardering voor de moeite die al wordt ondernomen, brengt de themagroep ertoe om de onbekende buurtverbinders te gaan eren met een maandelijks uitgereikte 'Buurtwetertegel'. Een van de leden van de groep ontwerpt de tegel, en iemand anders zoekt de benodigde 100 euro sponsoring erbij en sindsdien wordt de tegel met enige tussenpozen uitgereikt.

Het oorspronkelijke G1000-plan om een 'buurtweter' in Amersfoortse wijken te implementeren, blijkt dus minder vernieuwend en moeilijker dan gedacht. De themagroep buigt die teleurstelling om in het periodiek uitreiken van een Buurtwetertegel. Maar daarna staat de groep voor de vraag wat hun eigen rol nog is. Blijkens de verslagen ziet de groep zich geplaatst voor de keuze om ofwel op zoek te gaan naar nieuwe ideeën om die te implementeren ofwel verder te gaan als actiegroep. De

groep besluit tot dat laatste en stelt zich open voor iedereen die iets concreets wil bijdragen aan de onderlinge verbondenheid in zijn of haar wijk. Dat levert deelnemers op die zelf proberen een buurtweter in de eigen wijk te worden, een deelnemer die contact zoekt met de gemeente voor het realiseren van een fysiek wijkgebouw in zijn eigen wijk en nog van dergelijke dingen. Tijdens de terugkomdag koppelt de themagroep zijn resultaten terug en wordt er meteen een weer een Buurtwetertegel uitgereikt.

Op 27 november 2014 komt dan het bericht van de regiegroep dat de naam G1000 niet meer mag worden gebruikt. De lancering van een wel reeds ontwikkelde website wordt daarom uitgesteld. Het bericht is voor de groep andermaal reden om over de eigen toegevoegde waarde na te denken. Ook de periode als actiegroep is misschien wel voorbij. Een toekomst als klankbordgroep past misschien beter. Daarmee dooft overigens niet alle activiteit. De Buurtwetertegel wordt nog altijd uitgereikt. De meest recente tegel werd in april 2015 uitgereikt, waarbij nog naar de G1000 werd verwezen. Uit de verslagen en interviews blijkt dat het gecommitteerde raadslid en de betrokken gemeenteambtenaar daadwerkelijk aanwezig zijn op vergaderingen van de themagroepen en daar bijdragen leveren die door anderen gewaardeerd worden. Ze zijn ook aanwezig op de terugkomdag van 20 september 2014. Daarmee heeft deze themagroep gefunctioneerd conform de opzet om 'het hele systeem in de zaal te hebben' en hen tot en met de *matching* zoveel mogelijk te laten deelnemen aan het proces. Dat zou bij politici en ambtenaren eigenaarschap creëren en daarmee, zo was de oorspronkelijke opzet, politieke invloed voor de realisatie van de Agenda van Amersfoort. Zonder uitspraken te doen over de precieze oorzaak ervan, is wel duidelijk dat deze aanpak bij de themagroep Buurtweter (en de andere groepen) dat deel droom niet heeft doen uitkomen.

Na de terugkomdag van 20 september 2014 evalueert de organisatie het vervolg dat aan de G1000 is gegeven. Was het opstarten van nieuwe burgerinitiatieven wel de bedoeling van de G1000? Die evaluatievraag speelt bij zowel de Regiegroep G1000 Amersfoort, die bezig is met de opvolging van de Agenda voor Amersfoort van 22 maart 2014, en in de Stichting G1000.nu, de (rechts)opvolger van de Stichting G1000 Amersfoort en inmiddels bezig met de organisatie van G1000'en elders in het land. De visie van de Stichting G1000.nu houdt vast aan het doel dat na 22 maart op de website stond. De 'nieuwe democratie' waar het allemaal om begonnen was, bestaat uit het faciliteren van de dialoog tussen gemeente, bewoners(initiatieven), gemeenteraad. Burgerinitiatieven zijn er in Amersfoort al genoeg en aan nieuwe kasplantjes heeft niemand behoefte. De Regiegroep G1000 Amersfoort meent dat het dan eigenlijk beter was geweest om de themagroepen als 'dialoogsessies' met deskundigen en andere initiatieven op te tuigen. Nu lijkt er immers een verschil in verwachtingen te bestaan tussen de deelnemers die dachten op 22 maart de agenda van Amersfoort vast te stellen en de wethouder die de G1000 toch vooral als één van de burgerinitiatieven ziet, aldus het verslag van de evaluatie.

Punt van discussie onder alle betrokkenen is ook of de 'regiegroep' G1000 Amersfoort zelf een juiste naam had en wat eigenlijk de beste aanpak was om de groepsprocessen na 22 maart in juiste banen te leiden. Harm van Dijk zelf realiseert zich, terugkijkend, dat de nazorg voor de themagroepen meer aandacht behoeft. Productieve groepsprocessen ontstaan doorgaans niet in één dag en zetten zich evenmin vanzelf voort. Voor het behoud van de energie van de G1000, zo concludeert hij vanuit zijn eigen professionele achtergrond, was eigenlijk meer professionele begeleiding nodig geweest.

Wethouder Houwing wordt uiteindelijk in januari 2015 per brief bericht dat de Regiegroep G1000 zichzelf heeft opgegeven. In de brief staan als 'enkele tastbare resultaten' vijf punten opgenoemd: de WijkG1000 in Kruiskamp, het interactief instrument 'Zet Amersfoort op de kaart' (een site waarop iedereen een idee of een opvatting over de openbare ruimte kan plaatsen), de Buurtwetertegel, deelname aan twee burenpjecten en ten slotte participatie aan de Groenvisie. Van deze opsomming zijn de G1000 Kruiskamp en de Buurtwetertegel de meest substantiële en het meest duidelijk aan de G1000 Amersfoort te relateren resultaten, de andere bouwen voort of haken aan bij

al bestaande initiatieven. De brief benadrukt dan ook vooral het ‘experimentele karakter’ van de G1000 waardoor de deelnemers in het natraject zelf hun weg hebben moeten vinden. De vraag of de G1000 Amersfoort, naast een mooie en leerzame ervaring, ook voldoet aan het oorspronkelijk zelf geformuleerde doel dat binnen één jaar op vier thema’s duurzame innovatie zou moeten optreden, wordt in de brief verder niet aangesneden. Daarvan kan immers niet gesproken worden, en dat doet wethouder Houwing overigens ook niet. In een raadsinformatiebrief van 31 maart 2015 over de stand van zaken in de bestuurlijke ontwikkeling, neemt staat het experimentele karakter van de G1000, de themagroepen en de Wijk-G1000 centraal. Dat deelt de G1000 dan wel met vele andere initiatieven, allemaal waar mogelijk ondersteund door het College ondersteund onder het motto ‘laat 1000 bloemen bloeien’. Van een bijzondere status voor de G1000 is daarbij, zowel in de opsomming van de resultaten als bij het formuleren van de voornemens, geen sprake.

4.3 De G1000 en democratische innovatie

De sporen van de G1000 in de Amersfoortse experimenteertraditie, zijn de derde invalshoek waarmee we de resultaten van de G1000 in dit *paper* beoordelen. Een van die sporen verloopt van een bezinning van de raad op de eigen werkwijze op 1 juli 2014 naar een Raadsacademie op 2 december 2014. Een raadsacademie is een niet-politiek bijeenkomst georganiseerd door ambtenaren en griffie. Onderwerp van de academie van 2 december is het samenwerken met de stad en op de agenda staan de verschillende trappen van burgerparticipatie (van informeren tot meebeslissen) en de verschillende stadia van overheidsparticipatie (van reguleren tot loslaten). Bij het onderdeel ‘denken over de democratie’ gaat het over Het Nieuwe Samenwerken, de G1000 en de Gemeenteraad van de Toekomst. Centraal staat uiteindelijk de vraag welke volgende stap de raad zou willen zetten. Dat blijkt een verzoek aan het presidium om verdere voorstellen te ontwikkelen. Het presidium doet dat door een raadsvoorstel (4938654) voor te bereiden waarin een jaar lang wordt geëxperimenteerd met werkvormen in De Ronde. Twee van de daarbij genoemde voorbeelden zijn de volgende

- *Gasten van de Raad stemmen over onderwerpen die in Het Besluit aan de orde komen. De uitslag wordt ter plekke geprojecteerd (vooraf of na de stemming in de raad).*
- *Organiseer eens per kwartaal een schaduwraad waarin inwoners die aanwezig zijn als gast-van-de-raad in de periode voorafgaand worden uitgenodigd zitting te nemen. Deze schaduwraad bespreekt een aantal raadsvoorstellen en moties die op de agenda van de raad zullen komen. Er wordt een verslag gemaakt, zoals ook gebeurt bij Besluit. De pers wordt uitgenodigd aanwezig te zijn. De uitslag wordt gecommuniceerd aan de gemeenteraad.*

De mogelijkheid om Gast van de Raad te zijn, betreft een initiatief van de gemeenteraad om inwoners van Amersfoort kennis te laten maken met het functioneren van de gemeenteraad, dat al vele jaren bestaat. Wie zich aanmeldt en uitgenodigd wordt voorafgaand aan de vergadering ontvangen door enkele raadsleden, woont de vergadering bij en bespreekt aansluitend de ervaringen weer met raadsleden. Het voorstel is dus om hieruit te experimenteren met een schaduwraad naast de gemeenteraad. De verhouding met de gemeenteraad wordt bepaald door enerzijds het moment (de schaduwraad vergadert voordat de gemeenteraad dat doet) en anderzijds door de neutrale verwachting (de besluiten van de schaduwraad worden ‘gecommuniceerd’). Bij de voorbespreking van dit voorstel in De Ronde van 14 april 2015 bleek echter dat behoefte bestond aan een duidelijker geëxpliciteerd kader waarbinnen zou worden geëxperimenteerd. Genoemde elementen van dat kader betroffen het voorbehouden van de besluitvorming aan de gemeenteraad, het duidelijk maken van de speelruimte/het speelveld voor een experiment en het opstellen van evaluatiecriteria. Waar in de Raadsinformatiebrief van het College vooral de nadruk lag op 1000 bloemen laten bloeien, voelt de Raad duidelijk de behoefte te bestaan om vooraf helder te zijn over de mogelijkheden voor het leggen van claims op politieke invloed. Met name vanuit de oppositiepartijen wordt bij het College aangedrongen op ‘beleid’ en ‘visie’ rondom diverse vormen van burgerparticipatie.

Een tweede spoor van de G1000 als democratische innovatie is te vinden rondom de kerntakendiscussie. In het Coalitieakkoord was zoiets al voor eind 2015 aangekondigd, maar de raad sprak bij motie uit dat er geen reden was om dat niet eerder te doen. Op 20 januari 2015 peilde het College daarom de wensen ten aanzien van de inrichting van een dergelijke procedure. Peilpunten betroffen de volgorde tussen de inhoudelijke kerntakendiscussie en de financiële opgave, de duur en intensiteit van het proces (snelkookpan of stoofschotel), de mate van betrokkenheid van anderen en de vraag of alles (tegelijk) bespreekbaar moest zijn. Voor De Ronde van 3 februari meldde zich 4 sprekers met ideeën: de Argumentenfabriek over hoe je de argumenten overzichtelijk in beeld kunt brengen, Consulting Kids over de bruikbaarheid van de mening van kinderen in dit verband, het G1000-platform met een voorstel om een G1000 in te bouwen en de Werkgroep Nieuwe Democratie om een gelote burgerraad aan het werk te zetten.

Het G1000-platform stelt (uiteraard) voor om de kerntakendiscussie met een G1000 vorm te geven. Interessant is daarbij de wijze waarop het Platform daarbij zelf terugkijkt op de G1000 Amersfoort en de bruikbaarheid daarvan in een concreet politiek besluitvormingsproces. De G1000 Amersfoort was, aldus het Platform een 'eerste testversie van de G1000' die 'kernachtige uitspraken' had opgeleverd en daarmee een succes was, mede omdat 'tot de dag van vandaag groepen burgers actief zijn om de voorstellen uit de eerste G1000 uit te voeren.' In zijn algemeenheid wordt gesteld dat 'de G1000 van 2014 in eerste instantie was gericht op het faciliteren van burgerinitiatieven' terwijl de G1000 in het kader van de kerntakendiscussie zal zijn gericht op het voorbereiden van de besluitvorming. Dat heeft tot een aantal aanpassingen in het voorgestelde concept geleid. Die aanpassingsvoorstellen betreffen niet de dag zelf, noch de tijdens die dag gehanteerde methodiek. Het zijn nog altijd 600 gelote burgers, aangevuld met ambtenaren, politici, werkgevers en vrijdenkers die samen voorstellen zullen ontwikkelen. De agenda is echter wel enigszins toespitst en zal zijn gericht op de vraag 'waar hebben wij de overheid voor nodig in Amersfoort?' Anders dan op de G1000 Amersfoort zal de hele zaal (dus niet alleen de gelote burgers) stemmen over de 10 belangrijkste voorstellen. Bovendien zal naast de voorstellen ook worden gestemd over 'statements' die samen een Manifest moeten vormen. Maar de meeste aanpassingen ten aanzien van de G1000 Amersfoort betreffen het natraject. Na de dag zelf gaan tien werkgroepen aan de slag met de voorstellen. Ze bestaan uit maximaal 12 personen van wie de helft raadslid is en ze worden ondersteund door een schrijfteam van ambtenaren die dingen uitwerken. De werkplaatsbijeenkomsten moeten dan een serie concrete voorstellen opleveren die ter besluitvorming worden voorgelegd aan de raad. Dat laatste wordt ook in de mondelinge toelichting bevestigd: de besluitvorming blijft uiteraard aan 'voorbehouden is aan de raad'.

Uiteindelijk stelt het Platform een G1000 voor die veel dichter op het politieke proces is georganiseerd dan de G1000 Amersfoort was. Dat betreft met name de stevige deelname van raadsleden aan de werkgroepen en de ambtelijke ondersteuning daarbij. Daarin is gelijkwaardige samenwerking tussen burgers, bestuurders en politici herkenbaar die kenmerkend was voor Het Nieuwe Samenwerken (zie paragraaf 2.2). Herkenbaar aan het voorstel voor de inzet van de G1000 in de kerntakendiscussie is ook de drempelloze inspraak waarmee de gemeenteraad van Venlo zijn structuurvisie in een proces van co-creatie heeft opgesteld (zie paragraaf 3.1). En herkenbaar is de persoonlijke ambitie van de coach Harm van Dijk om de energie (en wijsheid) van een grote groep 'co-creërende' willekeurige burgers in een publiek besluitvormingsproces in te bouwen (paragraaf 3.1). Het schriftelijke voorstel en de mondelinge toelichting van het Platform maken niet echt duidelijk wat de precies status van de tien geselecteerde voorstellen en *statements* aan het einde van de dag zal moeten zijn. Doorgaans spreekt het Platform G1000.nu in dit soort situaties van 'richtinggevende uitspraken' van een G1000 die vervolgens langs partijpolitieke lijnen kunnen worden ingevuld. Als dat in dit geval ook de bedoeling zou zijn in de kerntakendiscussie, zou van een behoorlijke claim op politieke invloed sprake zijn. Dat zou overigens, anders dan het Platform stelt, niet verschillen van 2014 toen men immers droomde van de vaststelling van de Agenda voor

Amersfoort daags na de verkiezingen (zie de paragrafen 3.1 en 3.2). Dat de uitkomsten (paragraaf 3.5) en resultaten (paragraaf 4.2) van de G1000 Amersfoort zich meer in de sfeer van de burgerinitiatieven bevonden, is iets anders.

Het tweede, hier relevante voorstel om de kerntakendiscussie samen met de burgers vorm te geven, kwam van de Werkgroep Nieuwe Democratie, onder anderen gevormd door Harmen Zijp en Nicole Estejé (in de beginfase betrokken bij de G1000, zie paragraaf 3.1). De Werkgroep stelt een concept voor dat sterk doet denken aan het werk van Terrill Bouricius (*Democracy Through Multi-Body Sortition: Athenian lessons for the Modern Day*) en de voorstellen die David van Reybrouck inmiddels zelf doet op www.decorrespondent.nl. Een gelote burgerraad die besluiten neemt, een planraad die alternatieven produceert, belangengroepen voor niet-gelote invloed en een procedureraad die toeziet op de transparantie van het proces en de uitvoering. De Werkgroep contrasteert in de presentatie voor de gemeenteraad van Amersfoort het referendum (een raadgevende peiling van onvrede met een polariserend effect) met een burgerraad (geïnformeerde besluitvorming die impasses doorbreekt en actieve betrokkenheid creëert). Ze doen een voorstel waarin een procedureraad wordt opgericht, een burgerraad wordt geloot, een reviewpanel wordt opgetuigd en er burgerberaadslagen zijn om uiteindelijk in een burgerraad een knoop door te hakken. De gemeenteraad formuleert daarvoor eerst de centrale vraag waarna de gemeenteraad de resultaten van de burgerraad weer in behandeling neemt.

Uiteindelijk komen beide voorstellen niet tot uitvoering, omdat de gemeente Amersfoort zo snel mogelijk van het preventief financieel toezicht door de provincie Utrecht af wil komen. Daardoor worden in de coalitie alle verlopen ingetrokken en komt de focus te liggen op het snel vaststellen van een herstelbegroting waarmee de meerjarige financiële huishouding weer door de provinciale beugel kan. Zowel de Werkgroep Nieuwe Democratie als het Platform G1000 trekken zich daarop terug. De ambitie om het proces op een open manier vorm te geven is daarmee echter niet van tafel. Er komen verschillende ronden waarin door belanghebbenden, partners en experts bezuinigingsvoorstellen worden geïnventariseerd en becommentarieerd. Dat levert veel reacties op, waarvan een enkeling overigens verwijst naar de inhoudelijk uitkomsten van de G1000. En er komt verzet tegen de gekozen procedure. In Manifest keren veel bekende namen uit de Amersfoortse wereld van de burgerparticipatie zich in stevige bewoordingen tegen de wijze waarop de herstelbegroting 'met de stad' vorm wordt gegeven. Het proces kent, aldus het Manifest, alleen maar verliezers.

Het werkelijke resultaat van de afgelopen zes weken is immers dat tot voor kort enthousiaste inwoners zich boos en verdrietig afkeren en de handdoek in de ring gooien. Veel mensen hebben het machteloze gevoel dat de gemeente een 'verdeel & heers'-tactiek heeft toegepast en voelen zich ronduit bedonderd door deze schijndemocratie. Burgers voelen zich ook overvallen: hebben we niet een overheid die zorgvuldig en in overleg de koers hoort uit te zetten waarlangs belangrijke beslissingen die de hele gemeente aangaan transparant en in samenspraak met de inwoners worden genomen?

Het Manifest vraagt om meer tijd, meer kwaliteit van de besluitvorming, een nieuw gesprek met de stad over hoe een proces met een serieuze kerntakendiscussie 'waarin burgers niet tegen elkaar worden opgezet'. Verder moet er 'een onafhankelijke enquête komen, 'onder leiding van inwoners van de stad'. In reactie op dit Manifest blijft de gemeenteraad vasthouden aan de keuze om zo snel mogelijk een einde te maken aan het provinciale toezicht en de druk dus niet van het proces af te halen. Bovendien markeert een aantal raadsleden dat zij de claim op de controlerende rol van de raad met een echte burgerenquête ('onder leiding van burgers') te ver vinden gaan. Voor een onderzoek in samenspraak met burgers is meer ruimte.

Doordat de voorstellen van het Platform G1000 en de Werkgroep Nieuwe Democratie door de druk van het provinciale toezicht van tafel zijn gegaan, zal nooit helemaal met zekerheid kunnen worden

vastgesteld hoeveel ruimte voor claims op politieke invloed van gelote burgers de gemeenteraadsleden wilden bieden in een kerntakendiscussie. In onze interviews werd door een aantal betrokkenen niet uitgesloten dat de gemeenteraad ruimte had willen bieden aan echte politieke invloed voor gelote burgers op een belangrijk element in de beleidscyclus: een kerntakendiscussie. Anderen menen echter dat het provinciale toezicht het zicht belemmert op de grenzen die de gemeenteraad wel degelijk stelt aan het werkelijk delen van zijn politieke primaat. De wijze waarop in de bezuinigingsdiscussie de politieke realiteit toch aan een langer eind trok dan de dialoog met de stad, zou illustreren dat ook in Amersfoort de burgerinitiatieven hun succes het beste kunnen zoeken in het verlengde van bestaande politieke prioriteiten of het zelf uitvoeren van hun eigen ideeën.

Hoe dat ook zij, het lotings-vlammetje van Van Reybrouck is niet gedoofd in Amersfoort. De gemeente had op 8 december 2014 een bus gehuurd om 60 initiatiefnemers, raadsleden en ambtenaren naar het VNG-festival De Energieke Samenleving te brengen. Zoals dat gaat in Amersfoort, was er bij terugkomst een werkgroep in het leven geroepen: de Ontwikkelgroep Samen maken we de Stad. De groep bestond uit burgers, raadsleden, collegeleden en ambtenaren. De Ontwikkelgroep wil aan de slag met manieren om de besluitvorming aan te laten sluiten bij de netwerksamenleving. Op 28 maart 2015 vergadert deze werkgroep voor het eerst. In het verslag (alles te vinden op bewoners033.nl) staat dat er toen *itches* zijn gehouden van initiatiefnemers met een idee op zoek naar medestanders. Onder hen bevindt zich oud-G1000 deelnemer (als kunstenaar) en trekker van de themagroep Buurtverbinder (zie paragraaf 3.2) Sandra Barth. Zij wil een nieuwe 'seats2meet locatie' in Amersfoort Noord van de grond wil krijgen. En Harmen van Zijp en Bert Veenstra willen met een groep aan de slag om een experiment met een gelote burgerraad in Amersfoort uit te voeren. De Ontwikkelgroep komt als 'broedplaats' terug in de Raadsinformatiebrief over bestuurlijke ontwikkeling en het ondersteunen en aanjagen van daar ontwikkelde experimenten is één van de voornemens van 2015.

4.4 Conclusies

De oorspronkelijke ambitie van de G1000 om op 22 maart 2014 de Agenda voor Amersfoort vast te stellen is niet gerealiseerd. De tien voorstellen zijn inhoudelijk althans niet leidend geweest voor het collegeprogramma of de raadagenda. Van een daadwerkelijke inhoudelijke politieke invloed is het dus niet gekomen. Wel komt de G1000 aan begin van de raadsperiode terug als een algemene verwijzing naar de mogelijkheden van burgerparticipatie. Eveneens wordt er een algemene vormende werking toegeschreven aan het evenement. Het samenwerken met de stad en de burgerparticipatie in het algemeen zouden er een steuntje van in de rug hebben gekregen. Op 22 september 2014 noemt wethouder de G1000 in de krant nog een markeringspunt dat altijd zal blijven. Maar ruim een jaar na 22 maart 2014 wordt de G1000 zowel in het beleid van het College ('laat 1000 bloemen bloeien') als in de ontwikkeling van de samenwerking met de stad door de griffe één van de vele burgerinitiatieven die hebben gespeeld in Amersfoort: als de opvolger van het Nieuwe Samenwerken en wellicht als voorloper van de Schaduwraad met gasten van de raad of een gelote burgerraad.

Deze politieke bijzetting zal ongetwijfeld zijn bevorderd doordat de themagroepen waarmee de 180 deelnemers aan de G1000 aan de slag zouden gaan, vrij snel uitdoven. Daarbij moet overigens worden gezegd dat een deel van de energie van de G1000 zich voegt bij lopende projecten, zoals de vaststelling van de GroenVisie Amersfoort. Succes wordt er vooral geboekt door de themagroep die Wijk G1000 organiseert en door de groep die met de Buurtweter aan de slag gaat. Deze laatste groep reikt nog tot op de dag van vandaag Buurtwetertegels uit. Uit onderzoek naar het functioneren van deze laatste groep blijkt dat de themagroepen het moeilijk vonden om de energie van de G1000 vast te houden, met name als ze werden geconfronteerd met initiatieven die reeds waren ondernomen of met de taaiheid van het opstarten van iets nieuws. Ook speelde onduidelijkheid over de bedoeling van de themagroepen een rol, omdat niet altijd duidelijk was of men nu in het kader van de doe-

democratie desnoods zelf een buurtregisseur moest proberen te worden of dat 'duurzame innovatie', zoals op de site van de G1000 staat, het doel van de themagroepen was. Daarnaast zijn nog andere factoren aan te wijzen die zeker niet hebben bijgedragen aan het succes van de themagroepen en zijn de initiatiefnemers van de G1000 Harm van Dijk en Jerphaas Donner het eens over het ontbreken van voldoende professionele begeleiding bij het opstarten van themagroepen.

Blijft over de vraag naar de resultaten van de G1000 als democratisch experiment in de context van Amersfoort. Een concrete kans voor een verdergaande toepassing van de G1000 in het gewone beleidsproces bood de kerntakendiscussie. Het Platform G1000 ontwikkelde daarvoor een voorstel waarmee de *wisdom of the crowd* aan de start van dit proces zou worden georganiseerd. Door de druk van het provinciale toezicht is niet helemaal duidelijk of de gemeenteraad van Amersfoort inderdaad bereid zou zijn geweest om de claim op zoveel politieke invloed van een burgerinitiatief in dit proces te accepteren. Sommigen beweren dat de raad dit niet zou hebben gedaan. Anderen zien wel mogelijkheden. Feit is in ieder geval dat een *pilot* met een Schaduwraad van Gasten van de Raad die hun besluiten communiceren als reactie oplevert dat duidelijker moet worden gemaakt dat de besluitvorming bij de gemeenteraad blijft. Maar voor een beslissend antwoord op de vraag zal moeten worden gewacht op een nieuwe gelegenheid in de Amersfoortse politiek waarop het Platform een G1000 kan voorstellen.

Het idee van de implementatie van gelote burgers in het politieke proces is overigens niet beperkt tot de G1000. Bij de discussie over de inrichting van de kerntakendiscussie lag ook een ambitieus voorstel om een gelote burgerraad een plek te geven in de lokale politiek van Amersfoort. Dat vlammetje flakkert nu in de Ontwikkelgroep Samen maken we de Stad.

5 Conclusie en discussie

De G1000 Amersfoort had een optimale verbinding met het politieke proces. De politieke onrust in de periode 2010-2014 had in ieder geval in de binnenwereld van de politiek bijgedragen aan *momentum* om de zaken anders aan te pakken. Het initiatief Het Nieuwe Samenwerken had bijgedragen aan het rijp maken van de geesten voor burgerinitiatieven. Bovendien had het project, blijkens zijn overdrachtsdocument, naar initiatieven met een grote claim op politieke invloed doen smaken. Tegen deze achtergrond treft de initiatiefnemer van het eerste uur, Harm van Dijk, een ambtelijke top, een griffier en een burgemeester die *con amore* meewerken aan het welslagen van het idee om in Amersfoort een G1000 met een forse claim op politieke invloed te organiseren, namelijk het vaststellen van de Agenda voor Amersfoort.

De niet-partijpolitieke delen van het gemeentebestuur laten weinig na de G1000 zo goed mogelijk voor te sorteren op het formatieproces. De datum van de G1000 is vlak na de verkiezingen, terwijl het eerste duidingsdebat juist weer een paar dagen na de G1000 wordt gepland. In de uitnodiging daarvoor wordt verwezen naar de G1000. Nieuwe raadsleden treffen de G1000 aan in de *factsheet* waarmee ze zich kunnen inlezen en wie dit niet heeft gedaan wordt door de burgemeester na zijn installatie aan de G1000 herinnerd. Met zijn verkiezingsoverwinning heeft D66 de sleutel van de formatie in handen en belandt de G1000 in de informatieopdracht aan Fränzel. In de ChristenUnie treft D66 een enthousiaste bondgenoot en in de PvdA en de VVD twee coalitiegenoten die zeker niet principieel afwijkend tegenover de G1000 staan. Er lijken weinig lichten te zijn geweest, destijds in 2014, die niet op groen stonden. Gegeven deze optimale randvoorwaarden en de oorspronkelijke ambitie van de G1000 (paragraaf 3.1 en 3.2) is het opvallend dat er uiteindelijk nauwelijks sprake is geweest van politieke invloed van de G1000 Amersfoort op de inhoud van het collegebeleid of de agenda van de gemeenteraad. De G1000 speelt slechts in algemene zin en steeds meer in de verleden tijd een rol in het politieke proces en de themagroepen hebben ook niet de duurzame innovatie gebracht die de G1000-organisatie daarmee voor ogen stond. In de lokale politiek van

Amersfoort is de G1000 inmiddels vooral een experiment onder de experimenten geworden. De vraag is waar dat door komt.

In het kader van dit *working paper* werpen we daarvoor mogelijke verklaringen op, die tegelijk discussiepunten zijn. Dat betreft allereerst de mogelijkheid dat er wel een ambitieuze claim op politieke invloed werd gelegd, maar dat de gehanteerde methodiek op de dag zelf zich daarvoor niet leent. In de tweede plaats is meer in het algemeen de vraag of de G1000 geen onmogelijke beeldvorming creëerde door tegelijk een burgertop-met-concrete-voorstellen en een burgerraad-met-politieke-uitspraken te willen zijn. In de derde plaats gaat het om de mogelijkheid dat de gemeentelijke organisatie van Amersfoort weliswaar enthousiast was, maar dat de gemeentepolitiek zelf nauwelijks ruimte heeft voor initiatieven die meer claimen dan de kaders en de politieke prioriteiten waarbinnen Het Nieuwe Samenwerken (succesvol) functioneerde. Deze discussiepunten lopen we apart langs.

Het eerste discussiepunt is de verhouding tussen gestelde doelen, de gekozen methodiek (de Van Harthe-aanpak) en de gewenste uitkomst (een Agenda voor Amersfoort). Het in Stadscafé is de het proces duidelijk gericht op het individu en zijn eigen mogelijkheden (wat vind jij belangrijk, wat is daarvoor nodig en wat kan jij daaraan doen). Het zijn die gedachten waarmee men dan aan de slag gaat. Deze aanpak leverde in het Stadscafé in ieder geval niet de complete agenda op waarmee de overheid zich bezighoudt. Dat kan betekenen dat de gewone Amersfoorters zaken als werk en inkomen en stadsontwikkeling minder belangrijk zou vinden dan kwaliteit van de samenleving. Het is ook heel wel mogelijk dat laatste onderwerpen met de Van Harthe aanpak sneller naar boven komen dan de eerste onderwerpen, zonder dat dit betekent dat de deelnemers ze ook echt minder belangrijk vinden.

Naar de verhouding tussen de methodiek en de gewenste uitkomst zal verder onderzoek moeten worden gedaan en er zal verder mee moeten worden geëxperimenteerd. Daarbij gaat het niet alleen om resultaatgericht experimenten met de vraagstelling het Stadscafé (bijvoorbeeld: wat is een kerntaak van de overheid) of met het introduceren van talige uitkomsten (bijvoorbeeld: de *statements* op de kerntaken-G1000 die een Manifest moesten vormen). Het gaat daarbij ook om het optimaliseren van de energie waarvan vrijwel iedereen vol was aan het einde van de dag in Amersfoort. Mogelijk is daarvoor juist vereist dat gewone burgers in een veilige omgeving over hun gezamenlijke belangen nadenken. Mocht dat het geval zijn, dan is het zaak om niet de methodiek te wijzigen, maar de precieze aansluiting op het politieke proces te heroverwegen. Misschien was het willen vaststellen van de Agenda voor Amersfoort wel niet de meest optimale wens.

Deels in het verlengde van het eerste discussiepunt bevindt zich de vraag of en in welke mate de G1000 Amersfoort een bijna onmogelijke combinatie van een burgertop en een burgerraad heeft nagestreefd. Dat geldt niet alleen de methodiek maar ook de beeldvorming. De literatuur over dit soort initiatieven is namelijk vrijwel eensgezind over de noodzaak om vooraf volstreekte helderheid te betrachten over de insteek van het initiatief en wat er met de resultaten zal gaan gebeuren. In dat licht heeft de G1000 een dubbele boodschap willen communiceren door zowel een burgertop als een burgerraad te willen zijn. In het geval van de G1000 Amersfoort komt daar nog bij dat in de communicatie en de verwachtingen het accent lag bij het experiment met de gelote burgerraad en de Agenda van Amersfoort, terwijl bij de uiteindelijke uitkomsten en het natraject het accent weer veel meer lag bij de burgertop en de daaruit voortvloeiende initiatieven.

Het derde discussiepunt is de vraag hoeveel ruimte voor politieke invloed de gemeenteraad van Amersfoort eigenlijk wil laten aan burgerinitiatieven. Zo snel als de randvoorwaarden waren geregeld, zoveel moeite heeft het de G1000 organisatie gekost om de raadsleden te laten deelnemen aan de G1000. Een van de voornaamste problemen daarvan lijkt vooral de claim op politieke invloed te zijn geweest, die onmiskenbaar onderdeel uitmaakte van de presentatie van de plannen van de

G1000. Uiteindelijk heeft het G1000-ambassadeur Barendregt naar eigen zeggen veel moeite gekost om de raadsleden toch te laten deelnemen. Het was uiteindelijk voor de gemeenteraad uiteindelijk mogelijk geweest om in beleidsmatige zin meer met de uitkomsten van de G1000 te doen, juist omdat er veel mogelijkheden waren om G1000-plannen in bestaand beleid te incorporeren of ter ondersteuning van een politiek verlangen in de discussie te brengen. Toch is dat niet of nauwelijks gebeurd. En ten slotte bestaan er twijfels over de vraag of de gemeenteraad een G1000 met een echte politieke claim wel zouden hebben geaccepteerd in het kader van de kerntakendiscussie. Ook bij sommige vertegenwoordigers van de gemeente leefde immers het idee dat de G1000 vooral een burgertop was waar men zelf tijd zou vrijmaken voor het uitvoeren van de eigen voorstellen en de gemeente alleen zouden benaderen voor vragen van hulp en ondersteuning.

6 Gebruikte bronnen

Algemeen

Van Reybrouck, D. 2013, *Tegen verkiezingen*

Smith, G. 2009. *Democratic Innovations. Designing Institutions for Citizen Participation.*

Bouricius, T. 2013, *Democracy Through Multi-Body Sortition*

Verslag Duizend op Zuid

Verslag G1000 België

Manifest G1000 België

Rapport Ierland

Martin Wilhelm, Rapport internationale waarnemers G1000 België

Co-creatie met de raad van Venlo, *after action review*. Van Harte Centrum voor CoCreatie en adviesbureau Necker van Naem (Franka van Alphen, Jan Karens)

<http://www.binnenlandsbestuur.nl/Uploads/2014/2/Artikel-co-creatie-Venlo.pdf>

Documenten uit het digitale archief van de Stichting G1000 Amersfoort, later Stichting G1000.nu

Powerpointpresentatie voor wijkinformatiebijeenkomsten, 4 februari 2014

Factsheet G1000Amersfoort

G1000 Amersfoort – Droom of Werkelijkheid – Update 1

Uitnodiging aan gelote burgers, 12 februari, Nicole Estejé en Harm van Dijk

Begeleidende brief van burgemeester Bolsius bij de uitnodiging

Persbericht, 4 februari, Nicole Estejé en Harm van Dijk

Persbericht G1000 regio, Nicole Estejé en Harm van Dijk

Achtergronddocument voor de pers, 15 maart 2014, Jerphaas Donner

Document 'Wat gebeurt er precies op 22 maart?'

Programma G1000 Amersfoort 22 maart

G1000 factsheet secretarissen

Draaiboek G1000 Amersfoort secretaris en blokhoofd

Definitieve aanmeldingslijsten voor G1000 van 17 maart 2014

Aanmeldingslijst voor de themagroepen na afloop van de G1000

Aanmeldingslijst voor terugkomdag G1000 20 september 2014

Verslagen vergaderingen van het bestuur van de Stichting G1000 Amersfoort, het bestuur van de Stichting G1000.nu en de themagroep Buurtregisseur

Resultaten van een digitale enquête onder tafelsecretarissen, vlak na de G1000

Resultaten van een digitale enquête onder de blokhoofden, vlak na de G1000
Gespreksverslagen van interviews van Anja Ahmic (afgenomen kort voor en kort na 22 maart 2014) over de organisatie van de G1000 met Mirjam Barendregt, Louise de Vries Lentsch, Carin Kampman, Jacqueline Hakkenberg, Lex van Haterd, Gerda Eerdmans, Carla Hartog, Dennis Stenacker, Jos van Winkel, Will van der Vlies (waarschijnlijk ten behoeve van de Evaluatie G1000 van Lysias waar op de website van Lysias sprake van is)
Evaluatie G1000 Amersfoort (waarschijnlijk van de regiegroep, opgesteld na de terugkomst van 20 september 2014 en voor de afscheidsbrief van 20 januari 2015)

Interviews (inclusief eventueel aanvullende informatie via mail):

Herke Elbers, gemeentesecretaris gemeente Amersfoort
Jos van Winkel, hoofd bestuur, strategie en veiligheid
Will van der Vlies, raadsgriffier
Marcel Fränzel, informateur in 2014

Bertien Houwing (D66), wethouder voor onder andere Bestuurlijke ontwikkeling, participatie en communicatie
Hiske Land, raadslid (GroenLinks)
Simone Kennedy Bos, raadslid (ChristenUnie)
Ad Meijer, raadslid (SP)
Rob Smulders, raadslid (PvdA)
Roel Mulder, raadslid (OPA)
Micheline Paffen-Zeenni, raadslid (CDA)
Danielle van Wijngaarden, raadslid (VVD)

Harm van Dijk, initiatiefnemer G1000 Amersfoort
Jerphaas Donner, initiatiefnemer G1000 Amersfoort
Nicole Estejé, initiatiefneemster G1000 Amersfoort (tot februari 2014 bestuurslid Stichting G1000)

Media

VNG-Magazine, 'Inwoners maken agenda voor Amersfoort' 4 april 2014
Vrij Nederland, 'Hard op weg naar een nieuwe democratie, 8 april 2014

Documenten Gemeente Amersfoort (geraadpleegd via www.amersfoort.nl)

Peiling maatschappelijk initiatieven naar aanleiding van initiatief behoud natuurtuin/weggeefwinkel, 6 februari 2014, nr. 4599353
Collegebesluit (d.d. 24 januari, 4595204) betreffende de garantstelling voor de G1000.
Stukken rondom formatie 2014, te raadplegen op <http://www.amersfoort.nl/formatie.html>
Coalitieakkoord 2014-2018 (D66, VVD, CU en PvdA) Samen maken we de Stad
Kaderbrief juni 2014
Vergaderstukken en besluitenlijst De Ronde (Werkwijze van de Raad) 1 juli 2014 (4725986)
Vergaderstukken Raadsacademie 2 december 2014 (betreffende de resultaten van het Nieuwe Samenwerken en de G1000)
Raadsinformatiebrief 2015-047 (4948753) Bestuurlijke Ontwikkeling, aanpak en voortgang.
Verslag en vergaderstukken van De Ronde van 14 april 2015 (Experimenteren met werk- en vergadervormen in De Ronde)
Verslag en vergaderstukken van Het Besluit van 27 april 2015 (eerste bespreking van het Manifest)